

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1896.

Andra Kammaren.

N:o 32.

Lördagen den 18 april.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Anmälades och godkändes bevillningsutskottets förslag till Riksdagens skrifvelse, n:o 24, till Konungen, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående portoförhöjning för skrymmande småpaket och tilläggspporto för ofrånkerade dylika paket.

§ 2.

Härefter fortsattes öfverläggningen angående bevillningsutskottets betänkande n:o 20, i anledning af förslag om ändrad lydelse af § 25 i förordningen angående villkoren för försäljning af brännvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker den 24 maj 1895; och lemnades, enligt förut gjord anteckning, dervid ordet först till

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.*

(Forts.)

Herr Melin, som yttrade: Herr talman! Mina herrar! Min ståndpunkt i föreliggande fråga är den, att jag fullkomligt väl inser nödvändigheten, att stränga åtgärder vidtagas för att stäfja varieté-fofoget, men detta oaktadt är jag mycket tvifvelsam, huruvida det af Kongl. Maj:t föreslagna sättet är det lämpligaste och om det verkligen blir tillfyllestgörande. I valet mellan utskottets och Kongl. Maj:ts förslag, vågar jag dock icke biträda utskottets hemställan, utan anhåller att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Jag har emellertid icke begärt ordet för att säga detta, då så många talare yttrat sig i hufvudfrågan, utan jag begärde ordet på förmiddagen, med anledning deraf att min ärade vän, herr Svanberg, uti sitt anförande gjorde ett ofrivilligt misstag, då han yttrade, att Göteborgs utskänkningsbolag hade lemnat utskänkningsrättighet åt en varietéegare. Detta är ett misstag. Det skedde för många år sedan, icke af utskänkningsbolaget, utan af Kongl. Maj:ts befallningshafvande

Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förelösa.

(Forts.)

mot utskänkningsbolagets protest. Denna af honom åsyftade rättighet qvarstod någon tid, men borttogs af en anledning, som jag nu icke minnes, hvarefter denne varietéegare för andra gången hos utskänkningsbolaget framställde begäran om erhållande af en dylik rättighet, med samma resultat, nemligen afslag.

Såsom mångårig ledamot af Göteborgs utskänkningsbolags styrelse har jag icke kunnat underlåta att framhålla det rätta förhållandet, då jag vågar försäkra, att bolagets styrelse under dess 30-åriga verksamhet städse och vid alla tillfällen satt sedlighetens syfte i främsta rummet, och således icke endast på senare tiden, sedan en ny författning kommit till stånd, utan under bolagets hela tillvaro.

Jag vill icke uppehålla kammaren med något vidare yttrande i frågan.

Vidare anförde:

Herr Larsson i Mörtlösa: Jag tror, att det är en temligen allmän mening, att varietéerna utöfva ett skadligt inflytande på den allmänna moralen, och jag tror också, att de blifva mera talrikt besökta derigenom, att man der får sitt supbegär tillfredsstäldt. Då nu här föreligger ett förslag att inskränka såväl dryckenskapslasten som osedligheten, tager jag mig friheten att yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Hammarskjöld: Herr talman! Mina herrar! Det har i dag yttrats, att, om denna lag antoges, ingenting skulle vinnas uti nykterhetens intresse. Jag tror dock icke, att detta påstående håller streck. Det kan väl vara sant, att, såsom det sades, många, som nu besöka varietéer, skulle, om spriten borttoges från dessa, komma att i stället besöka kaféer, men jag tror, att det finnes ganska många, som icke skulle komma att gå på kaféer, ty hvad är det, som utgör den egentliga dragningskraften till varietéerna? Är det spritdryckerna eller varietéprestationerna? Det torde nog i de flesta fall vara litet af hvarje, men jag tror dock, att det är de s. k. varietéprestationerna, som mest locka dit de besökande. Om man nu borttager spriten, tror jag, att det blir ganska många af dem, som nu besöka varietéerna, som sedan komma att uteblifva.

Emellertid, huru berättigad denna lag än må vara för nykterhetens befrämjande, så är det ju icke detta, som utgör det förnämsta syftmålet med densamma, utan afsigten är ju att verka i sedlighetens intresse och att framför allt kunna skydda vår ungdom mot uselheten.

Man må nu tänka om varietéerna hvad man vill, men jag har icke hört någon, som kunnat påstå, att de uträtta något godt. Bevis på det onda, de uträttat, anser jag deremot att vi hafva litet emellanåt, men att de hafva uträttat något godt, derom har jag icke hört talas. Att de hafva kraftigt bidragit till att försämra smaken, derom tror jag att vi kunna vara ense, och de talare hafva nog icke orätt, hvilka i dag hafva påpekat, hurusom teatrarne i viss mån nödgats att sänka

sig ned till samma låga nivå som varietéerna, för att derigenom kunna draga folk och tillfredsställa allmänhetens förskämda smak.

Att en läkare, som gjort till sin uppgift att på en gång studera varietéer och teatrar, funnit de osedligaste prestationerna på en teater, kan väl icke utgöra något bevis för att man icke bör göra något mot varietéerna, utan snarare tvärtom. Låtom oss först göra hvad vi kunna för att få bort eländet på varietéerna, så kunna vi sedan göra något för att förbättra teatrarna.

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.*

(Forts.)

Det har af flera talare och af åtskilliga myndigheter anförts, att ordningsstadgan för rikets städer skulle vara tillräcklig att åstadkomma det, som vi nu åsyfta, och särskildt har öfverståthållareembetet gjort sig mycken möda att visa, hvilken magt, som ligger i dess och polisens hand. Jag tror, att jag icke är den ende, som vid läsning af öfverståthållareembetets utlåtande gjort den frågan: om polisen har denna magt, hvarför har den icke användt den?

Det framhölls under diskussionen uti medkammaren om denna fråga, att öfverståthållareembetet knappast kunde klandras för att det icke gjort bruk af sin magt, emedan embetet icke haft allmänna opinionen för sig. Det är ju möjligt, och jag skall gerna erkänna, att det skulle vara ganska svårt att tillämpa ordningsstadgan för rikets städer, utan att utsätta sig för kanske berättigadt, men också ofta oberättigadt klander, men nog synes det mig, att något mera kunde hafva gjorts; och om förut den allmänna opinionen icke varit för något särdeles kraftigt ingripande, så tror jag, att man nu icke behöfver tvifla på hurudan den allmänna opinionen är, ty den fordrar med bestämdhet, att något göres för att stäffa ofoget.

Det kan ju hända, att lagen kommer att visa sig otillräcklig; det anser jag möjligt, kanske troligt, men derigenom äro väl icke alla magtmedel uttömda, utan statsmagterna kunna väl anlita andra medel, som verka kraftigare. Hufvudsaken är att verkligen något göres.

Jag behöfver nu icke tala om hvad ett afslag å den kongl. propositionen skulle betyda. I afseende å varietéerna skulle det i första hand betyda, att, medan de nu sägas vara relativt spaka och sedesamma, de sedan skulle blifva mångdubbelt mera rafflande, och ett sådant afslag skulle för öfrigt utgöra ett sorgeämne öfver hela landet.

Herr talman! Jag ber att få yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herrar *Peterson* i Hasselstad, *Magnusson* och *Johansson* i Berga instämde häruti.

Herr *Truedsson*: Herr talman! En utskottsledamot yttrade, då han i denna fråga hade ordet, att den förnämsta uppfostran till nykterhet och sedlighet borde ske i hemmet, och derutinnan instämmer jag fullkomligt med samme talare. Men skall en uppfostran i hemmet ske i nämnda syfte, så måste man väl äfven der försöka, såvidt möjligt är, undanröjja alla frestelser, som kunna locka till dessa ifråga-

Angående
ändrad lydelse af § 25
i bränvins-
försäljnings-
förelörden.

(Forts.)

varande laster. Är det nu en sanning, att man bör göra detta, då man vill arbeta för nykterhet och sedlighet i hemmen, så måste det blifva en oafvislig pligt för samhället att gå tillväga på samma sätt, så framt det vill verka för ifrågavarande syfte. Och då nu ifrågavarande kongl. proposition enligt mitt förmenande just pekar åt det hållet att försöka i någon ringa mån undanrödja de hinder, som ligga i vägen för att befrämja nykterhetens och sedlighetens intressen, och om det än är ett mycket litet steg, dock är ett steg i den rätta riktningen, så ber jag, herr talman, att få yrka afslag på utskottets betänkande och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Persson i Tällberg: Herr talman, mina herrar! Vi stå nu inför det något egendomliga förhållandet, att Kongl. Maj:t framlagt ett förslag till ändring i bränvinsförsäljningsförelörden utan att ändringen egentligen eller direkt är påkallad, vare sig af nykterhets- eller rusdrycksintresse, utan af ett förhållande, som ligger något på sidan om den saken, nemligen det s. k. varietéfoget. Jag vill visserligen icke förneka, utan erkänner villigt, att ett visst sammanhang råder och en viss likhet gör sig gällande mellan en del varietéprestationer och dryckenskapen. Likheten ligger deri, att båda dessa saker afse hufvudsakligen att tillfredsställa de sinliga böjelserna. Lagstiftaren har ock på båda dessa områden såväl rättighet som skyldighet att ingripa. Men det hade enligt mitt förmenande varit bättre och för mig angenämare att rösta för Kongl. Maj:ts förslag, om det gått direkt på saken, och om man gått rakt mot det mål, som man åsyftat, så att man t. ex. icke lagstiftade mot rusdryckerna, då man afsåge att få bort varietéerna, för att sedan kanske lagstifta mot varietéerna, då man åsyftar att få bort rusdryckerna. Det ligger enligt mitt förmenande i detta afseende en viss svaghet i Kongl. Maj:ts förslag. Ty man skulle kunna göra den invändningen, att det ser ut, som om man icke ansett båda dessa saker hvar för sig vara af så dålig beskaffenhet, att man vågat sig på att gå direkt på dem och angripa dem.

Men det ligger äfven en annan svaghet i Kongl. Maj:ts förslag i detta afseende, som gör, att förslaget icke i någon nämnvärd grad kan betraktas såsom verkande i nykterhetsvänlig riktning, såsom det annars skulle kunna göra, och icke heller i sedlig riktning. Jag skall söka att bevisa detta mitt påstående, som kanske förefaller en och annan något egendomligt. Kongl. Maj:t har nemligen icke aktat nödigt att i detta fall medtaga öl och vin. Jag tror därför, att samma berusning kommer att ske, eller att varietébesökande komma att hädanefter nästan lika mycket som hittills berusa sig på dessa varietéer, oaktadt de sedan kanske få inmundiga något mera af dessa rusdrycker, än förut varit fallet.

Detta om förslagets nykterhetsvänlighet. Beträffande åter dess sedliga förtjenster, skulle jag gerna hafva önskat, att Kongl. Maj:t äfven i det afseendet gått något längre. Jag åsyftar närmast de så

kallade maskeraderna, der ansigtet omsorgsfullt döljes för att, jag skulle nästan vilja säga, så mycket mera blottställa andra kroppsdelar. Jag har naturligtvis härmed icke i något afseende velat försvara varietéerna, utan tvärtom. Jag har icke så ofta besökt dessa varietéer, men vid de tillfällen jag gjort det, har jag blifvit smärtsamt berörd af att se unga pojkar, jag skulle nästan vilja kalla dem slynglar, med händer och fötter applådera halfnakna kostymsubretter och tvetydiga chanssonetter, hvilkas artistiska egenskaper äro af noll och intet värde och hvilkas skönhet mången gång suppleras med smink och krita.

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i bränvins-
försäljnings-
föreskrifningen.*

(Forts.)

Efter hvad jag nu yttrat, skulle någon kanske tro, att jag icke kan vara med om Kongl. Maj:ts förslag. Jo, mina herrar, jag anser, att jag kan vara med om detta förslag, ty knappast lär någon af oss kunna bestrida sanningen och rättigheten af hvad föredragande departementschefen yttrat till statsrådsprotokollet i det anförande, som angifves i utskottets betänkande, der det på sid. 3 heter: »Då det ej kan bestridas, att detta missbruk i hög grad befordras genom utskänkningens förbindande med så kallade varietéföreställningar, synes mig lagstiftningens inskridande mot denna förbindelse vara ej mindre af behovet påkalladt än äfven med grunderna för och syftemålet med bränvinslagstiftningen fullt öfverensstämmande».

Då jag erkänner rättigheten af detta påstående, och då jag tillika vågar uttala min innerliga önskan, att Kongl. Maj:t så fort som möjligt äfven tager med i beräkningen öl och vin, och i detta afseende likställer dem med spritdrycker, så skall jag lofva att skänka min röst till Kongl. Maj:ts förslag, till hvilket jag härmed yrkar bifall.

Herr Vahlin: Herr grefve och talman, mine herrar! Jag har under de vårar, jag tillbragt i Stockholm, några gånger besökt ett par varietélokaler. Varietésällskap gästa äfven någon gång Falun, och jag har äfven der flere gånger åsett dylika prestationer. Jag anser mig skyldig att göra äfven dessa illa beryktade varietéartister rättvisa, och jag måste ärligt bekänna, att jag icke vid dessa föreställningar, så vidt jag kan erinra mig, sett något, som kan rubriceras såsom mera förledande till osedlighet än den exposition med mera, som förekommer vid våra teatrar och på societetens baler. Det är nog troligt, att det finnes många sämre varietéer än dem jag sett; men jag erinrar, att myndigheterna ingalunda sakna magt att inskrida mot dylika varietéer. Huru allvarlig och behjertansvärd jag än anser den fråga, som nu föreligger, kan jag icke med min röst bidraga till framgången af Kongl. Maj:ts förslag. Jag anser, att det för strängt och plötsligt bryter med de nuvarande förhållandena, och jag befarar, att följden af Riksdagens sedlighetsnit äfven i detta fall såsom i åtminstone ett annat fall kan blifva sådan, att ett ondt kommer att utbytas mot ett annat, som är ännu värre. Jag tillåter mig att påminna om en lag, som, utan att låta sig påverkas af våra beslut,

Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
föreskrifningen.
(Forts.)

herskar orubbligt i lifvet. Den lagen dekreterar, att öfverdrift skall följas förr eller senare af reaktion.

Jag skall tillåta mig att göra en liten invändning mot ett uttalande, som jag hörde af en talare från kalmarbänken. Han sade, att, om varietéerna nu finge blifva kvar, de skulle blifva ännu värre, än de förut varit, eller något sådant. Ja, men den, som varit så nära döden, den tror jag bättrar sig litet, åtminstone för någon tid.

Jag vet, att det är farligt att i dag tala för utskottets hemställan, och jag vet, att det är mycket farligt för mig. Men det är just därför jag tagit till ordet. Jag tror, att den seger, som nykterhetsvännerna vinna i dag, blir en Pyrrhusseger; och då jag anser, att nykterhetsverksamheten utträttat mycket godt och äfven skall för framtiden komma att utträtta ännu mera godt, mera i den mån denna verksamhet håller sig fri från öfverdrifter och åtgärder, för hvilka ännu tiden icke är mogen — då jag tror detta, så vill jag icke med min röst bidraga till en åtgärd, som jag anser skulle i betänklilig grad komma att förminska kraften hos nykterhetsverksamheten för framtiden.

Herr greve och talman, jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Erickson i Bjersby: Den näst föregående talaren nämnde, att han ansåg det farligt att tala till förmån för utskottets förslag. Jag för min del anser, att det icke är farligt att tala hvarken för utskottets eller Kongl. Maj:ts eller herr Waldenströms förslag, enär jag tager för gifvet, att det rättaste, man kan göra, är att tala efter sin öfvertygelse. Jag är ock förvissad derom, att den talaren talade efter sin öfvertygelse, ty det brukar han, såvidt jag känner honom rätt, alltid göra.

Nämnde talare förklarade sig anse, att det föreliggande förslaget vore för strängt. I motsats härtill ber jag få säga, att om öfver hufvud taget något skall göras i denna sak, hvarom för öfrigt olika meningar ju kunna råda, så är det nu föreliggande förslaget så hofsammt som möjligt. Jag känner väl icke så mycket till de tillställningar, hvarom fråga är, hvilka också jag någon gång åsett, dock utan att, såsom någon förut här sagt sig hafva gjort, dervid anställa några grundliga undersökningar, och jag hyser väl icke alltför stora förhoppningar derom, att det föreliggande förslaget skall verka synnerligen mycket i sedlighetens och nykterhetens tjänst; men, å andra sidan, kan icke förnekas, att förslagets syfte är godt samt grundadt på en i vidsträckt kretsar rådande önskan, att något skall åtgöras i saken. Frågan synes nu endast vara den, huruvida kammaren skall godkänna Kongl. Maj:ts förslag eller det af herr Waldenström framställda. Man kunde ju möjligen vara med om herr Waldenströms förslag, och ett yrkande om bifall dertill har redan gjorts, men jag hemställer till kammaren, om det ändå icke är mera skäl att bifalla Kongl. Maj:ts förslag, då detta redan blifvit af Första Kammaren antaget, och således skulle fattas sammanstående beslut mellan kamrarne. En sammanjemkning mellan herr Waldenströms förslag,

i fall detta antages af denna kammare, och Kongl. Maj:ts af Första Kammaren bifallna förslag vore måhända ej heller så lätt att åstadkomma.

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.*

Med dessa ord har jag blott velat gifva *min* mening i frågan till känna.

Jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

(Forts.)

Herr Åkerblom: Då det förefaller mig, som om diskussionen fått karakteren af en öppen votering, ber också jag att få göra ett par bekännelser. Jag har för min del icke funnit något förledande hos dessa fröknar, mamseller eller kanske pigor, som bruka uppträda på våra varietéer. Jag har funnit deras sång i allmänhet mera liknande kråkors kraxande än verklig musik, jag har funnit deras åthäfvor och gester disgraciösa, osmakliga, för att icke tala om att de äro evigt återkommande och enformiga. Detta var den ena bekännelsen.

Den andra är, att jag af varietélifvet aldrig låtit mig förledas att dricka mera, än om jag varit på ett annat ställe. Hvarken jag eller mitt umgänge, som bevistat dylika förströelser, ha, så vidt jag hört, haft de sorgliga erfarenheter af varietélifvet, som här i dag så drastiskt framdragits både på för- och eftermiddagen.

Detta säger jag icke med fariseiskt skrymteri, utan med ödmjuk upprigtighet. Jag böjer mig dock för den högre auktoriteten och den större erfarenheten, jag böjer mig för Kongl. Maj:t, för Första Kammaren och för majoriteten i Andra Kammaren och deras rikare lifserfarenhet, och jag skulle vara benägen att göra allt, som verkligen kunde förhindra varietéernas sorgliga inflytande. Då jag emellertid anser, att Kongl. Maj:ts proposition är i hög grad opraktisk, och att den sköna synderskan här vid Mälarens stränder, hvilken herrarne väl ändå egentligen åberopat sig på, godt kan värja sig med gällande lag och öfverståthållareembetets förordningar, eller hvad de nu kallas, utan att andra mera lugna och okonstlade småsamhällen behöfva lida inskränkning i sin frihet, ber jag att få inskränka mig till att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Dahn: Jag tror icke, att det vinnes mycket med ett bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ty nog finnes det i vår fin de siècle-tid möjlighet att kringgå denna lag lika väl som den om cigarrbutikerna. Men då Kongl. Maj:t tagit initiativ i en fråga sådan som denna, anser jag, att Riksdagen bör gå Kongl. Maj:t till mötes, ty det vore kanske en uppmuntran för Kongl. Maj:t att taga initiativ jemväl i andra viktiga samhällsfrågor, så att Riksdagen sluppe att skriva så ofta till Kongl. Maj:t, som nu är förhållandet, om hvad den vill och önskar.

På dessa grunder anhåller jag, herr talman, att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Jönsson i Gammalstorp instämde med herr Dahn.

Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

Herr Redelius: Då jag vid diskussionens början instämde med herr Odhner, hvilken yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, ämnade jag icke vidare yttra mig i denna fråga, ty aldrig något ögonblick skulle jag tro, att någon skulle misstänka mig för att vilja försvara varietéerna, men herr Vahlins yttrande uppkallade mig. Det tycktes mig verkligen vara både oväntadt och för min del obehagligt, att en man, som fått till uppdrag att fostra våra ynglingar, vill öppet försvara varietéerna.

Nu ligger frågan så, att vi måste ge vårt votum för eller emot, det hjälper icke. Den kongl. propositionen må hafva hvilka brister som helst, den må ha kunnat vara bättre i ett eller annat afseende, utredningen så och så, möjligheterna de och de, derom vill jag icke yttra mig,

Men då frågan ligger på det sättet, att vi måste ge vårt votum antingen till förmån för varietéväsendet eller mot detsamma, så vågar jag säga, hvad jag privatim yttrade före behandlingen, innan diskussionen begynte, att Riksdagens Andra Kammare icke lär vilja afgifva ett votum, som kan tolkas till förmån för varietéerna, utan tvärtom mot desamma.

Detta är åtminstone min uppfattning, och jag har velat uttala densamma.

Jag ber att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag och till herr Waldenströms motion.

Häruti instämde herr *Lundell*.

Herr Petersson i Boestad: Äfven jag skall be att få yrka bifall till Kongl. Maj:ts proposition i föreliggande fråga.

Herr Sjö: När jag först hade ordet, yrkade jag bifall, icke allenast till Kongl. Maj:ts proposition, utan äfven till herr Waldenströms motion.

Som jag tror det vara klokast, att man håller sig till det förslag, Kongl. Maj:ts framlagt och som af Första Kammaren bifallits, skall jag be att få återtaga yrkandet om bifall till herr Waldenströms motion.

Herr Sjöberg: Då jag anser, att varietéföreställningar är en skada för samhället och än mer, om spritförsäljning får ega rum i samband med dem, skall jag taga mig friheten att yrka bifall till Kongl. Maj:ts förslag.

Herr Elowson: Herr talman! Under förmiddagens debatt uttalade herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, att den lagstiftning, som nu är föreslagen, skulle vara en konsekvens utaf den redan gällande lagstiftningen i ämnet. Han omnämnde nemligen den 18 § uti kongl. förordningen angående försäljning af brännvin med mera

af den 24 maj 1895. Der framhålles, att bränvinsförsäljningsbolagen skola hafva till ändamål att i sedlighetens intresse ordna och öfvervaka handeln med spritdrycker. Utan tvifvel är detta fullt riktigt, ehuru det måhända är något ologiskt att tala om bränvinsförsäljningsbolagens ändamål i sammanhang med anordningen af varietéer och dylikt. Ty jag föreställer mig, att intet dylikt bolag såsom sådant bär skulden för varietéernas extravaganser. Emellertid erkänner jag rättigheten af det slut, hvartill herr statsrådet kom, nemligen att det kan vara för nykterhetens intresse af ganska stor betydelse att skilja försäljningen af spritdrycker från varietéföreställningarna. Detta är utan tvifvel två olika saker, och hvar och en för sig innebär något, som icke är för samhällslifvet synnerligen tilltalande. Kan man minska försäljningen af spritdrycker, så är detta i och för sig ett mål, som är godt. Kan man motverka den nedsättning uti den estetiska smaken, som varietétillställningarne onekligen föra med sig, så är detta också ett mål, som är godt i och för sig. Jag är således ense med herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i det afseendet, att det kan vara ändamålsenligt att söka minska frestelsen för många, som kunna ha lust och benägenhet att besöka ställen, som de eljest kanhända skulle undvika, om varietéer der icke funnes. Jag gifver således helt och hållet mitt bifall åt den tendens, som herr statsrådet velat slå in på, då han velat skilja förtäringen af spritdrycker från åskådandet af varietéföreställningar, och jag kan icke finna annat, än att detta skulle verka i nykterhetens intresse.

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i bränvinsförsäljningsförordningen.*
(Forts.)

Jag vill i sammanhang med detta rigta en vördsam anhållan till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet. Är det godt och lofligt att verka derhän att icke inleda de svaga uti frestelse — och jag tror, att man i detta afseende har ett bud af högre ursprung att fästa sig vid — så synes det mig också vara godt, om herr statsrådet och chefen för finansdepartementet, som synes hafva en tendens att söka minska superiet i landet och arbeta för nykterheten, vill taga i öfvervägande, huruvida icke öfver allt i landsorten och särskildt i de små städerna det skulle vara ändamålsenligt, att de personer, som äro utsatta för frestelsen att köpa och supa bränvin eller andra spirituösa drycker, finge något inflytande i fråga om att söka aflägsna denna frestelse från sig. Herr statsrådet och chefen för finansdepartementet inser mycket väl, att jag med detta mitt yttrande afser att fästa herr statsrådets uppmärksamhet på det synnerliga intresse, som ligger uti betydelsen af införandet af ett lokalt veto. Uti vårt grannland Norge har denna sträfvan gjort stora framsteg, och jag hoppas, att denna form för nykterhetssträfvandena skall hafva en framtid äfven i vårt land. Kunde ett initiativ i den frågan komma från regeringen, vore dermed mycket vunnit.

Under debatten angående denna fråga förekom tal derom, att man uti ordningsstadgan för rikets städer skulle söka ett korrektiv mot det onda, som ligger uti varietéväsendet. För min del är jag utaf en annan åsigt. En talare på kalmarlänsbanken uttalade här

Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.

(Forts.)

i kammaren för icke länge sedan om ett annat ämne, att det föreföll något krångligt och inkonstitutionellt. Denna ordningsstadga för rikets städer är kanske till en del af sitt innehåll något inkonstitutionel. I denna stadga ha inkommit åtskilliga bestämmelser, som icke bort vara föremål för endast och allenast Konungens administrativa lagstiftning, och jag kan icke annat än hålla regeringen räkning för, att den i denna fråga velat stifta en lag gemensamt med Riksdagen. Det är i detta afseende af synnerligen stor betydelse, att Riksdagen får fatta ett beslut. I Andra Kammaren framkomma tyvärr rätt ofta förslag om hemställanden till Kongl. Maj:t angående utvidgandet af den administrativa befogenheten på än det ena, än det andra området. Man skrifer t. ex. till Kongl. Maj:t derom, att Kongl. Maj:t skall öfvervaka tillverkningen och försäljningen af margarin. Man vill, efter ett förslag, som snart kommer före, att Kongl. Maj:t skall taga hand om boktryckeriers anläggning på landsbygden o. d. Jag kan icke vara med om denna utvidgning af Kongl. Maj:ts administrativa lagstiftningsrätt. Jag tror, att den sedan år 1809 har svält ut öfver tillbörliga gränser. Jag anser mig därför böra upprepa hvad jag nyss sade, att regeringen har gjort väl uti att göra det förslag, som nu är å bane, till föremål för en lagstiftning genom Kongl. Maj:ts och Riksdagens gemensamma beslut.

På grund af hvad jag nu velat säga, finner herr talmannen, att jag ämnar rösta för Kongl. Maj:ts proposition.

Innan jag slutar, vill jag dock rigta några ord till en talare, som före mig hade ordet, nemligen herr Redelius. Jag kan icke sympatisera med honom i det uttalande, som han gjort mot en sin kamrat i kammaren. Han ville uti dennes yrkesverksamhet se ett motiv för en viss åsigt och visserligen alldeles motsatt den, som uttalades. Jag högaktar den åsigt, som är grundad på öfvertygelse, och jag tror, att herr Redelius hade gjort klokt, om han icke inlätit sig på talet härom.

Herr grefve och talman! På grund af hvad jag anført anhåller jag att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Häruti instämde herrar *Eklund* från Stockholm, *Norman* och *Ollas A. Ericsson*.

Herr friherre Barnekow: Herr talman, mine herrar! Jag tror verkligen, att man gifvit denna fråga större dimensioner, än den i sjelfva verket har. Jag vill påpeka för dem af herrarne, som älska att bevista sådana tillställningar som varietéer, att här icke är fråga om att borttaga varietéerna. Herrarne ha fullkomlig rätt att bevista varietéerna lika mycket hädanefter som hittills. Jag vill påpeka för dem af herrarne, som älska starka drycker, att icke heller dessa komma att tagas bort. Här är endast fråga om, att det skall förbjudas att i den lokal, der varietéföreställningar gifvas, förtära spirituösa

drycker. Och hvad är det man menar med spirituösa drycker? Det är sådana, som innehålla mer än 25 % alkohol, det vill säga brännvin, punsch, konjak, whisky och annat otyg. Dessa varor få icke förtäras. Men man får förtära öl, té, kaffe, vin, sodavatten, lemonad och en herrlig dryck, som utgöres af saft och vatten. Allt detta får man förtära, och jag hemställer då, om det icke vore en välgerning att söka minska förtärandet af det första otyget, det, som jag talade om. Och då detta möjligen kan befrämjas genom att antaga den kongl. propositionen, så får jag yrka bifall till densamma.

Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.
(Forts.)

Herr Petersson i Boestad: Jag ber att få säga, att då jag yrkade bifall till Kongl. Maj:ts proposition, var det med renaste allvar, och jag anser det vara under kammarens värdighet attskämta dermed.

Herr Redelius: Jag slutade mitt förra anförande med att yrka bifall äfven till herr Waldenströms motion. Man har nu fäst min uppmärksamhet uppå, att ett bifall till detta yrkande skulle medföra, att kamrarne stannade i olika beslut, och jag ber med anledning deraf att få återtaga mitt yrkande om bifall till herr Waldenströms motion och i korthet instämma uti Kongl. Maj:ts förslag.

Herr *Lundell* instämde häruti.

Herr vice talmannen Östberg: Jag skall endast anhålla att få till kammarens protokoll antecknad, att jag kommer att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

I detta yttrande instämde herr *Andersson* i Skeenda.

Herr Olsson i Sörnäs: I enlighet med den af mig med flera vid utskottets betänkande fogade reservationen, kommer jag att rösta för bifall till Kongl. Maj:ts proposition.

Herr Larsson i Berga: Äfven jag har att för min del få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för den kongl. propositionen.

Herr Anderson i Tenhult: Då diskussionen synes hafva öfvergått till en öppen votering, ber äfven jag att få tillkännagifva, att jag kommer att rösta för Kongl. Maj:ts proposition.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de gjorda yrkandena gaf herr talmannen propositioner *dels* på bifall till utskottets hemställan och *dels* på bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning; och fann herr talmannen den senare propositionen vara besvarad med öfvervägande ja. Votering blef likväl begärd och företogs enligt följande nu uppsatta och af kammaren godkända voteringsproposition:

*Angående
ändrad lydelse af § 25
i brännvins-
försäljnings-
förordningen.*

(Forts.)

Den, som med afslag å hvad bevillningsutskottet hemställt i förevarande utlåtande n:o 20 bifaller Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets nämnda hemställan.

Omröstningen visade 169 ja mot 46 nej; och hade kammaren alltså, med afslag å utskottets hemställan, godkänt Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning oförändrad.

§ 3.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

Till kammarens afgörande förelåg vidare lagutskottets utlåtande n:o 54, i anledning af dels Kongl. Maj:ts proposition med förslag till lag om rätt till fiske, lag angående förändrad lydelse af 24 kap. 14 § strafflagen och lag angående förändrad lydelse af 6 och 24 §§ i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880, dels ock en i sammanhang dermed väckt motion.

Genom en den 14 sistlidne februari aflåten proposition, n:o 24, hade Kongl. Maj:t, under åberopande af propositionen bilagda, i statsrådet och högsta domstolen förda protokoll, föreslagit Riksdagen att antaga propositionen bilagda förslag till

1:o lag om rätt till fiske;

2:o lag angående förändrad lydelse af 24 kap. 14 § strafflagen; samt

3:o lag angående förändrad lydelse af 6 och 24 §§ i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880.

Denna proposition har af båda kamrarne blifvit till lagutskottet hänvisad.

I sammanhang med propositionen hade utskottet till behandling förehaft en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 222, af herr A. V. Ljungman, som deri hemställer, dels att Riksdagen ville för sin del antaga Kongl. Maj:ts förslag till lag om rätt till fiske med de ändringar, som funnes i motionen angifna;

dels ock att Riksdagen ville för sin del antaga Kongl. Maj:ts förslag till lag angående ändrad lydelse af 24 kap. 14 § strafflagen med följande ändring:

Den, som olofligen fiskar i fiskevatten, der han ej eger rätt till det idkade fisket, eller sätter ut fast fiskeredskap — — — högst ett hundra riksdaler.

Under *mom.* a) hemställde utskottet:

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

(Forts.)

att Riksdagen, under förklarande att Kongl. Maj:ts föreliggande proposition icke kunnat i oförändradt skick bifallas, ville för sin del antaga af utskottet uppgjorda förslag till lagar uti ifrågavarande ämnen.

För att afgifva förslag i fråga om sättet för föredragningen af ifrågavarande utlåtande hade ordet begärts af

Herr von Krusenstjerna, som nu i sådant afseende anförde: Jag tillåter mig, herr talman, hemställa, att föredragningen af *mom.* a) måtte tillgå på så sätt, att först föredrages det i punkten 1:o) i betänkandet upptagna lagförslagets särskilda paragrafer hvar för sig i ordning efter hvarandra, derefter dess ingress och sedan dess rubrik; vidare lagförslaget under punkten 2:o) ingressen och rubriken; dernäst det under punkten 3:o) upptagna lagförslagets särskilda paragrafer hvar för sig i ordning efter hvarandra, derefter förslagets ingress och sedan dess rubrik samt sist utskottets hemställan.

Denna hemställan bifölls af kammaren.

I följd häraf föredrogs nu först utskottets förslag till *lag om rätt till fiske.*

§§ 1 och 2.

Godkändes.

För § 3 hade utskottet föreslagit följande lydelse:

§ 3.

I Norrbottens, Vesterbottens, Vesternorrlands och Gefleborgs län må å ställen, der sådant af ålder varit vanligt, strömmingsfiske med rörlig redskap idkas af hvarje svensk undersåte äfven vid annans strand, så framt den består af skogsmark eller sten och ej af åker eller äng; dock vare vid notfiske strandegaren, der han i fisket deltagar, berättigad till första notdräkten hvarje måndag och onsdag.

Vid de delar af rikets vestra kust, der för fångande af hafs fisk, som går till stränderna i stora stim, de fiskande af ålder oklandradt följt fisken efter dess dref och fiskat vid annans strand, skall sådan rättighet fortfarande dem tillkomma: dock må vid notfiske strandegaren, der han i fisket deltagar, bestämma den ordning, hvori hans not skall dragas.

Der vid öppna hafsstranden och utom skären, samt i Göteborgs och Bohus samt Hallands län jemväl inomskärs, de fiskande af ålder

Angående oklandradt med rörlig redskap utöfvat fiske eller agntägt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgifvet, vare de vid sådan rätt bibehållne.

(Forts.)

Der fiske, efter ty i denna § sägs, idkas vid annans strand, ege de fiskande att nyttja stranden för landfäste och sådan tillfällig uppdragning af redskap och båt, som för fiskets utöfvande är af nöden; svare dock för skada och intrång.

Har strandegare med kostnad uppensat eller upptagit notvarp inom det till hans strand hörande område i vattnet, vare han vid fiske, som i denna § afses, berättigad att uppbära trettiondedelen af den fisk, som af andra i varpet fångas, så länge han det underhåller.

Efter uppläsande häraf anförde:

Herr Ljungman: Vid den nu föredragna paragrafen skall jag be att en stund få taga kammarens uppmärksamhet i anspråk, enär den är af en viss vigt icke allenast för hela riket, utan särskildt för den ort, jag har äran representera.

Såsom kammaren torde hafva funnit vid genomläsningen utaf såväl det af särskilda komiterade utarbetade förslag, som ligger till grund för lagförslaget i fråga, som äfven af högsta domstolens yttrande öfver samma förslag, har det rådt ganska stridiga meningar om det sätt, hvarpå vår fiskerilagstiftning skulle genom antagande af den nu föreliggande omarbetningen af fiskerätten komma att gestalta sig. Komiténs flertal stod på en ståndpunkt, alldeles skiljaktig från den, som gör sig gällande i vår nationella rätt, och som är erkänd såsom nödvändig för en god fiskevård, och jag stod gent emot denna majoritet ensam. Den uppfattningen, jag hade, nemligen att en sådan lags som denna förträfflighet skulle ligga deri, att den blefve *möjligast fullständig och tydlig*, kunde icke komma fram, enär pluraliteten i stället ville afhjelpa svårigheterna genom att hänvisa till så kallad sedvane-rätt. Såsom bekant, har, allt sedan vi fått kultur här i Norden, samma kultur varit baserad på *enskild eganderätt*. Ingen odlar jorden, om han icke vet, att han får behålla skörden, och ingen drifver näring, om icke hans eganderätt till produktionsmedlen är betryggad. Det är därför, som i vår skrifna rätt finnes och, så länge vi haft skrifven rätt, funnits bestämmelser om eganderätten icke allenast till jorden, utan äfven till jagten och fisket, ehuru kanske mer eller mindre fullständiga i olika lagar.

Vår grundlag föreskrifver, att allmän civillag skall stiftas af Konung och Riksdag gemensamt och att alla domstolar skola döma efter lag och laga stadgar. Den ståndpunkt, man nu stält sig på, att, i strid med föreskrifterna i 1 kap. 11 § rättegångsbalken, låta sedvane-rätten gälla *framför* den af Konung och Riksdag stiftade allmänna lagen, den ändrar dessa förhållanden. Den står, såvidt jag kan förstå, i strid mot den princip, som uttalas i 47 § regeringsformen, och, hvad mera är, den förflyttar en lagstiftningsrätt, som grundlagen i

87 § regeringsformen befaller skola utöfvas af Konung och Riksdag gemensamt, från dessa lagliga utöfvare af den lagstiftande magten till, såsom det var i forna tider, domstolarne, underrätterna i landsorten. Jag tror, att man bör betänka sig två gånger, innan man slår in på den vägen, och jag tror, man får betänka sig noga, innan man slår in på en sådan stråt som den nu med hänsyn till fisket föreslagha, att *upplösa* vår bestående rätt. Ty vi ha nu, hvad man icke förut hade, en socialistisk agitation, som mer och mer griper omkring sig. Det är därför betänkligt att frågå de rättsprinciper, på hvilka vårt samhälle i så väsentlig mån hvilat.

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

Hvad nu saken i fråga beträffar, vill jag påpeka, att det i paragrafen med kursiv stil tryckta stycket framkallats genom en önskan från Skåne rörande fisket *vid öppna hafsstranden*. Efter som denna önskan af ett skånskt landsting uttalats, har jag i min motion föreslagit ett nytt stycke, hvilket jag affattade så nära som möjligt i öfverensstämmelse med samma landstings uttalade önskan. Detta stycke har också fått inflyta i utskottets förslag, ehuru, såsom jag tycker, mindre väl affattadt, än det ursprungligen var. Derjemte har utskottet, utan tillräcklig grund därför, i stycket äfven inbegripit *inomskärsfisket* uti Göteborgs och Bohus' samt Hallands län. Resultatet deraf skulle blifva, att för dessa två län icke skulle ens för fisket *inomskärs* finnas någon rätt alls. Det är gifvet, att under sådana förhållanden en ny rättsbildning måste ega rum; men ingen rättsbildning sker utan *strid*. Då man nu har lugn och fred och icke har några fiskerättsprocesser, skall man, om utskottets förslag blefve lag, utan tvifvel få sådana. Då man icke har skriven lag, blifver naturligtvis följden, att den ekonomiskt starkaste blifver den, som i allmänhet vinner. Den, som har råd att göra stora kostnader för sin rättegång och hålla sig med den skickligaste advokaten, han har bästa utsigten att vinna. Om herrarne läsa högsta domstolens yttrande öfver lagförslaget, så skola herrarne finna, att detta antydes utaf ett af justitieråden. Till och med utskottet erkänner, att, genom den så kallade sedvanerättens häfdande, på sätt skett, så att denna sättes *före* den skrifna lagen, detta kan komma att medföra *rättskränkingar*, och jag hoppas kunna bevisa, att dessa skola blifva större i Göteborgs och Bohus län än kanske i någon annan trakt af riket.

Förhållandet blifver, om föreliggande förslag antages, att nämndemän och andra personer, som äro intresserade af saken, få sammanträda och komma öfverens om, hvad som skall blifva gällande rätt. Men är det lämpligt att lagstifta på ett sådant sätt? Är det riktigt att förflytta den rätt, grundlagen anbefaller att Konung och Riksdag gemensamt skola utöfva, till domstolarne eller personer i orten? Hvad garanti har man dessutom för att en sådan rätt blifver fortfarande vidhållen och följd?

Här har i kammaren talats om, att der stora bolag i skogs-trakterna vinna inträde, följer ett mindre lyckligt förhållande. Äfven jag är derom öfvertygad, och det var därför med glädje, jag helsade

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

(Forts.)

herr Vahlins motion om åtgärders vidtagande för att söka inskränka bolagsväldet. De bolag, han åsyftade, och hvilka slå under sig mark och skog, de få dock *köpa* denna egendom, men i förevarande lagförslag vill man genom *rättsupplösning* låta bolagen taga egendomen utan att betala något till de nuvarande verkliga egarne. Hurudan än den rätten, som nu gäller, må vara, så är den dock byggd på *skrifven lag*, ehuru den i kanske de flesta fallen torde vara mycket invecklad och te sig mycket olika för olika betraktare. Men så mycket är dock säkert, att genom denna rätt icke i afseende på fisket förekomma några rättstvister mellan strandegare och fiskare. Strandegarne i Bohuslän äro ett *välviligt och godsinnadt folk*, och man har inga skäl att befara något från deras sida, så länge den nu gällande rätten får stå kvar eller man ersätter den med en *bättre* rätt. I sistnämnda syfte företedde jag redan i min motion till Andra Kammaren år 1894, n:o 6, förslag härom, men man har icke velat lyssna dertill. Ett annat förslag förefinnes i min i år afgifna motion, n:o 222. Hvilket af dessa mina förslag man än valde och i afseende å formen nödigt förbättrade, skulle man temligen tydligt kunna fastställa den rätt, fiskare och strandegare hvar för sig ha, utan att, såvidt jag kan se, någons rätt skulle kränkas.

Nu är denna fråga för närvarande föremål för Göteborgs och Bohus läns landstings behandling, på grund af remiss dit af hafsfiskekomiténs betänkande, i hvilket finnes förslag äfven rörande ändring i den föreliggande paragrafen. Det är således icke någon som helst brådska att nu lagstifta något särskildt för Göteborgs och Bohus' län i detta afseende. Hvad sedan Halland beträffar, kunde ju regeringen, i fall den anser det nödigt, höra dess landsting innan nästa riksdag; och skulle det då visa sig, att man i Halland anser sig behöfva en sådan lagstiftning, kan man ju då besluta derom. Men när nu icke någon önskan afhörts från dessa läns representanter, hvarför skall man då tvinga på dessa län en lagstiftning, som de icke begärt. De hafva varit hörda med anledning af 1881 års komiténs förslag, men icke då yrkat något i denna riktning, och ingen motion derom har af dessa läns representanter blifvit väckt. Hvarför — säger jag ännu en gång — skall man då utan skäl *tvinga* på dem en sådan lagstiftning? Jag tror således, att ingen skada sker, om man ur den föreliggande paragrafen utesluter orden: »samt i Göteborgs och Bohus' samt Hallands län jemväl inomskärs».

Vidare skall jag be att få fästa nppmärksamheten derpå, att det är en ofantlig skillnad emellan att fisket är *samfäldt*, d. v. s. sedan gammalt får bedrifvas af invånarne i orten, och att göra det — såsom här är föreslaget — till *herrelöst* fiske. — Vår gamla lag af 1734 vet icke af något fiske af det senare slaget, den känner endast till kronans, kommunens och enskildes fiske. Och se vi efter i 18 kap. 2 § byggningabalken, finna vi, att fiske vid konungens allmänna fiskelägen och grund i skären upplåtes till bruk åt *alla dem, som inom häradet eller socknen bygga och bo*. Men det är icke något

herrelöst fiske; det är *icke* ett fiske, som står öppet för hvem som helst. Det är gifvet, att, om man gör fisket inomskärs herrelöst, det skall löna sig att bilda ångbåtsbolag, som fiska med ångkraft och under en helt kort tid taga upp lika mycket fisk, som annars under hela året skulle räcka till för ortens alla egna fiskare tillsammans. Det är därför, som det nu framlagda förslaget innebär en verklig *fara*, särskildt för de fattigare fiskarena, som af den nuvarande lagstiftningen i väsentlig mån *skyddas*.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Hvad slutligen beträffar den svagares och mindre förmögnes skyddande, så kan det, enligt min tanke, icke ske genom den så kallade sedvanerätten. Jag tror, att alla, som sysselsatt sig med modern skyddslagstiftning, såsom t. ex. arbetarelagstiftning, skola vara ense med mig derom, att det behöfves klara stadganden och bestämmelser och icke hänvisningar till en rätt, som är så sväfvande som den så kallade sedvanerätten, hvilken i sjelfva verket lemnar största fördelen åt den, som har råd att skaffa skickligaste advokaten. Det är därför jag icke kan vara med om det förslag, som här föreligger. Skall paragrafen ändras med hänsyn till Göteborgs och Bohus län, då måste vi också hafva ett fullständigt förslag, *som i klara och tydliga ord bestämmer hvad den enes och andres rätt är, och som klart och tydligt skiljer mellan strandegares och fiskarens i orten rätt*. Men ännu ligger frågan under vederbörande landstings behandling, och jag hemställer därför, att ur den kursiverade delen af 3:dje paragrafen orden *»samt i Göteborgs och Bohus' samt Hallands län jemväl inomskärs»* måtte uteslutas, men paragrafen i öfrigt antagas.

Häruti instämde herr *Olsson* i Ornakärr.

Herr *Svanberg* yttrade: För att bemöta den siste ärade talaren, måste jag besvara kammaren med en liten historik, men jag skall försöka att göra den så kort som möjligt, och om herrarne vilja höra på mig, kanske någon inblick kan vinnas i denna rätt svärlösta och för Göteborgs och Bohus län särdeles viktiga fråga.

I Norge, dit Bohuslän hörde intill medlet af 1600-talet har alltid hafsfisket äfven vid stränderna enligt rättskunnige personers utsago — jag vill särskildt härför åberopa professorerna *Aubert* och *Brock* — ansetts som fritt och tillgängligt för hvarje norsk man. Jag medgifver visserligen, att i norska lagarne talas om en strandeganderätt, men denna strandeganderätt var icke likartad med och af samma beskaffenhet som den svenska, i ty att enligt den norska strandeganderätten strandegaren icke uteslutande dominerade och herskade på det till hans område hörande sjöterritoriet, utan blott hade rätt att der ensam utsätta fasta redskap på landgrundet äfvensom upptaga sådant, som der blef fastsittande, såsom ostron och musslor. Detta hafsfiskets frihet fortfor i Bohuslän, äfven sedan det blifvit införlifvad med Sverige, hvilket utvisas af åtskilliga förordningar, som utkommo under *Carl XI:s* och *Carl XII:s* tid. Först genom 1766 års allmänna fiskeristadga kan

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

(Forts.)

man säga, att det äfven för Bohuslän infördes en strandeganderätt; men denna rätt var likväl i vissa fall inskränkt. I denna stadgas § 7 säges: »uthi the skjärgårdar som fiskare, oklandrat och efter gammal vana, ömsom fiskat vid hvarandras land och följt Salt-Sjö-Fisken efter thess dref och stånd, förblifver det efter förra vanligheten.» Jag ber herrarne lägga märke till att der står »saltsjöfisken», således ej endast stimfisk. I 1852 års fiskeristadga ändrades denna bestämmelse i 1766 års stadga på det viset, att § 3 mom. 2 erhöll följande lydelse: »I de rikets skärgårdar, der, för fångande af sådan hafsfisk, som går till stränderna i stora stimmar, de fiskande af ålder oklandradt fått följa fisken efter dess dref och fiske vid annan strand, bör ock dervid förblifva.» Genom intagandet af orden »i stora stimmar» kom stadgandet att tolkas så, att det endast skulle afse fisk, som gick i stora stimmar till stränderna, således blott tillämpas på sill, möjligen äfven skarpsill och makrill. Sedermera tillsattes på Riksdagens begäran år 1881 en komité, som fick i uppdrag att revidera 1852 års fiskeristadga. Denna komité återinförde det stadgande, som förekom i 7 § af 1766 års fiskeristadga, och motsvarande § i denna komités förslag, som aldrig kom under Riksdagens behandling, lydde: »I de delar af riket, der de fiskande af ålder oklandradt följt hafsfisken efter dess dref och fiskat vid annans strand, bör ock dervid förblifva.» Det tillades dock härvid, att »hvad här är sagdt om hafsfisk gälle äfven om hummer.»

Öfver detta förslag hördes samtliga Konungens befallningshafvande i riket äfvensom landstingen. Hallands landsting och länsstyrelse hade ingenting att anmärka mot det föreslagna stadgandet. Göteborgs och Bohus läns landsting tillsatte först en komité, som yttrade sig i frågan — jag vill i parentes omtala, att i den komitén satt äfven en af de nuvarande kammarledamöterna från Bohuslän, nemligen herr Collander — och den komitén yttrade:

»Hvad först beträffar strandegares rätt, hafva i förslagets första kapitel nu gällande stadganden intagits, men då i flera länder, såsom t. ex. Frankrike, England och Danmark, strandfisket vid kusterna i allmänhet är fritt för alla deras undersåtar, torde det äfven vara lämpligt att i Sverige återinföra enahanda frihet, hvilken var författningsenligt medgifven, innan genom 1766 års fiskeristadga saltsjöfisket inomskärs blef enskilda förbehållet.

Detta strandegarens nu gällande privilegium har icke någon så stor praktisk betydelse, att bibehållandet deraf kan på sådan grund vara önskligt, och då deruti alltid ligger ett hinder för fiskerinäringens vidare utveckling, bör ett enskildt intresse af så underordnad vikt icke hafva företräde framför det allmänna, synnerligast som icke påstås kan, att jordegaren, endast på grund af köp eller annat jemförligt laga fång, blifver egare också af den fisk, som fritt går utanför hans strand.

Alldenstund 1878 års Riksdag bland andra skäl för en ändring af nu gällande fiskerilagstiftning anfört, att densamma är af alltför

prohibitiv natur, och detta omdöme i främsta rummet är tillämpligt på de lagrum, som angå strandegares rätt, så skulle bibehållandet af densamma oförändrad utgöra en motsägelse mot de grundsatser, hvilka enligt Riksdagens önskan böra i en ny fiskeristadga tillämpas.»

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

Detta anfördes af komitén, som var tillsatt inom landstinget. Landstinget afgaf ett särskildt, mera vidlyftigt yttrande, men af detta yttrande framgick dock, att landstinget icke hade någonting emot den af mig nu återopade och af 1881 års komité föreslagna lagbestämelse, utom i hvad beträffade hummerfisket, som landstinget ansåg icke böra vara fritt för alla.

Jag torde nu få orda något om de undersökningar, som 1833 på officiellt uppdrag dåvarande presidenten i kommerskollegium, sedermera statsrådet Poppius för förslag till åtgärder till sillfiskets upphjelpande i Bohuslän der anställde. Då sammankallades fiskare och för fiskeribedriften intresserade personer på åtskilliga ställen i Bohuslän; så i Strömstad, Fjällbacka, Lysekil, Grebbestad, Gullholmen, Klädesholmen och Kalfsund — således på ungefär samma ställen, der, som herrarne finna, den sist tillsatta hafsfiskekomitén, om hvilken vi för några dagar sedan talade, hade sina sammanträden. Af dessa undersökningar framgick, enligt hvad i komiténs förslag säges, att äfven då, år 1833, således en lång tid efter år 1766, ansågs i allmänhet i Bohuslän, att fisket vore fritt. Jag skall be att få uppläsa en del af redogörelsen för mötena. Det sadet vid mötet i *Grebbestad*: »att i allmänhet icke några särskilda rättigheter af strandegare yrkades i afseende å frihet;» vid mötet i *Fjällbacka*: »att rättigheten att fånga strykande fisk vore medgifven hvar och en, men att hummer- och ostronfiskerna ansågs tillhöra strandegaren;» vid mötet i *Lysekil*: »att hvar och en ansågs vara berättigad att på hvad ställe som helst idka fiske med undantag endast af ostronfisket, hvilket betraktades såsom tillhörande jordegaren, och att således äfven hummerfisket vore fritt för alla;» vid mötet å *Gullholmen*: »att hvar och en ansågs vara berättigad att på hvad ställe som helst fånga alla slag af fisk, men icke ostron;» vid mötet å *Klädesholmen*: »att det icke förmenades någon att på hvad ställe som helst idka fiske af alla slag, och att äfven ostronfisket drefves på grundar» vid Klädesholmen af fiskare från andra orter;» och på mötet i *Kalfsund*: »att fiskerättigheten ansågs fri för alla på hvad ställe som helst, och att äfven vid stränderna ingen förmenades idka något slags fiske eller der upptaga skal.»

Detta förekom vid undersökningarne i Bohuslän år 1833. Den nu tillsatta komitén, i hvilken äfven jag hade den äran att deltaga, gjorde visserligen icke så omfattande undersökningar, som Poppius gjort, men en del af ledamöterna gjorde dock resor till enstaka trakter af kusten, och der inhemtades ungefär liknande resultat, som framgingo af undersökningen år 1833. Det säges i komiténs betänkande pag. 46: På de flesta ställen, der man tillsport fiskare eller strandegare om rådande uppfattning angående strandegarerätten, har till svar erhållits, att allenast det fiske, som bedrefves med fast redskap,

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

(Forts.)

jemte hummer- och ostronfiske, ansåges förbehållet strandegaren, hvaremot annat strandfiske vore fritt för hvarje svensk man.» Jag skall äfven be att få omnämna ett annat rön från 1894 års komités arbete; vi togo oss före att granska skifteshandlingar från olika landsdelar och orter; och då funno vi, att i skifteshandlingarne från öfriga delar af riket — utom Bohuslän —, der fisket icke delats mellan delegarne i skifteslaget eller byaskiftet, förekom ofta det uttrycket, att »fisket ej ingick i skiftet, utan förbehölls som en samfällighet åt skiftesdelegarne.» Deremot kunde vi i de skifteshandlingar, som funnos på landtmäterikontoret i Göteborg rörande Bohuslän, och som angingo hemman eller mark, som låg vid kusten, icke, så vidt jag minnes, upptäcka, att det fans ett ord taladt om fisket, hvaraf vi drogo den slutsatsen, att man der ej behöfde tala om fisket, emedan det var en alldeles klar sak, att det var fritt för alla Sveriges invånare.

Då nu komitén af år 1894 gjorde ofvannämnda rön, och då dessutom från flera andra delar af riket erhöles besked derom, att fiskerättsförhållandena på många ställen, t. ex. i Vermlands län, voro grundade på sedvana och häfd och ej på laglig uppgörelse, var det väl ej så underligt, att komitén dristade sig att i 12 § 2 mom. af sitt förslag intaga ett stadgande af den lydelse, som der står, nämligen: »Der å viss ort de fiskande af ålder oklandradt utöfvat fiske eller agntägt vid annans strand annorledes än i denna lag är medgifvet, vare de vid sådan rätt bibehållna.»

Derigenom inskränktes sedvanerätten ej ensamt till Göteborgs och Bohus län samt Hallands län och Skåne, utan stadgandet formuleras mera generelt för att — i fall det kunde visas, att sådan sedvanerätt, som i långliga tider gält i Göteborgs och Bohus län, äfven gälde på andra orter i riket — den fortfarande skulle äfven der få ega bestånd och blifva gällande. Lagutskottet har emellertid ej accepterat denna vår uppfattning, utan ur lagförslaget helt och hållet strukit detta 12 § 2 mom. samt borttagit sedvanerätten i afseende å sötvattensfisket och hafsfiske vid östra kusten af riket. Men det gläder mig dock, att beträffande hafsfisket vid vestra kusten utskottet istället i 3 § infickat just det moment, hvarom jag senast talat, och hvaremot herr Ljungman nu i vissa delar opponerat sig.

Komitén, likasom sedan Kongl. Maj:t, har varit mån om att i sitt lagförslag icke upphäfva eller inskränka strandegarerätten, men har lika litet velat upphäfva eller inskränka sedvanerätten. Den ena rätten är lika välförvärfvad som den andra, den ena lika god som den andra.

Jag är också öfvertygad, att, om nu, sedan komitén och Kongl. Maj:t föreslagit sedvanerättens bibehållande särskildt i Göteborgs och Bohus län, Riksdagen sedermera skulle, i enlighet med hvad herr Ljungman yrkat, borttaga densamma, detta skulle komma att i Bohuslän väcka mycken oro och mycket missnöje och kanske äfven föranleda till många stridigheter emellan de strandegande och fiskarena, mellan hvilka, som herr Ljungman ock sagt, hittills rådt mycket goda och

fredliga fönhållanden. Ty det är ju klart, att efter detta strandegarne skulle anse sig verkligen ha bättre rätt, än komitén ansett, att de för närvarande ega. De skulle kanske komma att af de fiskande fordra en afgift för att dessa skulle få fiska inomskärs, eller åtminstone skulle de fordra, att de fiskande skulle möjligen för hvarje särskildt fall begära särskildt tillstånd till fiskets utöfvande. Och det, mine herrar, vore icke så lätt att utverka sig, ty det är i Bohuslän ganska svårt att få reda på, hvem som är rätter strandegare, eller hvar han bor. Stranden hörer ofta till allmänningar eller samfälligheter, i hvilka många strandegare finnas. Skulle man kunna tänka sig, att de fiskande skulle utverka sig tillstånd af dem alla? Det kan väl ej vara herr Ijungmans mening, att man, för att vara riktigt säker, skulle på köpet skaffa sig skriftligt tillstånd, eller att, om man nu vill fästa sig vid badorter, sådana som t. ex. Lysekil och Marstrand, och en badgäst vill fara ut t. ex. på Marstrandsfjärden, som somliga ansett ligga inomskärs, för att dörja en hvitling eller skädda, han för säkerhets skull borde förse sig med skriftligt tillståndsbevis från strandegarne för att ej möjligen blifva stämplad såsom lagbrytare.

Mine herrar! Jag vågar, på grund af hvad jag yttrat, göra mig till tolk för den del af den idoga och sträfsamma fiskarebefolkningen i Bohuslän, som hittills i hundratals år haft som sin hufvudsakliga inkomst att lefva på just det fiske, hvarom jag uu talat, och som, om den nu beröfvas denna rättighet, säkerligen skulle falla fattigvården till last.

Det skulle fägna mig, om de ärade ledamöterna af kammaren från Göteborgs och Bohus län skulle vilja i denna punkt yttra sig; och än mera skulle det glädja mig, om de, genom att instämma i hvad jag sagt, ville gifva en viss sanktion åt rättigheten af hvad jag haft äran yttra.

Herr grefve och talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i denna paragraf oförändradt.

Chefen för justitiedepartementet, Herr statsrådet Annerstedt: Herr grefve och talman! Mina herrar! Då den förste talaren angrep det kongl. förslagets bestämmelser i § 12 andra stycket och den förändrade lydelse af detta stycke, som lagutskottet intagit i § 3 af sitt förslag, så synes han, åtminstone enligt min uppfattning, grunda detta sitt angrepp på en väsentlig missuppfattning af hvad det kongl. förslaget innehåller och åsyftar.

Han började med att uttala, att i fråga om denna lag ganska stridiga meningar under ärendets föregående behandling yppat sig. Jag tror, att han korrektare skulle hafva angifvit sakförhållandet, om han sagt, att *han* haft mycket stridiga meningar mot alla andra vid detta ärendes behandling, samt att han i högsta domstolen lyckades erhålla understöd af *en* af de sju medlemmar, som granskade lagförslaget.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Den förste talaren har förnekat sedvanerätten i Bohuslän. Den nämnda ledamoten af högsta domstolen betonade hufvudsakligen, att upptagandet af sedvanerätten i den nya lagen skulle vara förenadt med vissa svårigheter och olägenheter.

Den talare, som närmast före mig hade ordet, har redan framhållit de hufvudsakligaste af de moment, som efter Kongl. Maj:ts uppfattning ådagalägga, att i Bohuslän en sedvanerätt i afseende på fisket egt rum från urminnes tid och fortfarande eger rum, och den förste talaren, som här hade ordet, synes mig i en del af sina yttranden hafva anfört ganska beaktansvärda bevis just för att så verkligen är förhållandet. Han sade, att för närvarande i Bohuslän råda frid och endrägt mellan strandgarne och de fiskande. Hvarpå beror då denna frid och endrägt i Bohuslän? På intet annat, än att denna sedvanerätt erkännes af den jordegande och fastighetsbesittande befolkningen i denna provins, på samma sätt som den erkännes af fiskeribefolkningen sins emellan. Det är allenast *detta*, som gör, att frid och ro för närvarande kunna råda i Bohuslän. Skulle nu sedvanerätten upphävas, och man ville bestrida de icke jordegande rätten till fisket, är det uppenbart, att, långt ifrån att frid skall fortfarande i Bohuslän, den omedelbara och direkta följden af den nya lagstiftningen, som undanrödjer sedvanerätten, skall blifva den, att tvister och stridigheter mellan de fiskande och jordegande skola i rikt mått uppstå.

Till de bevis, som den näst föregående talaren anförde i fråga om sedvanerättens bestånd i Bohuslän, skall jag blott anhålla att få åberopa en ytterligare omständighet. Om herrarne kasta en blick på ett sjökort och se efter, huru t. ex. fiskelägena Fjällbacka och Grebbe-stad, hvilka, såsom känt är, utgöra hemvist för en ganska betydande fiskeribefolkning, äro belägna, och om man tillika tager i betraktande, att dessa fiskelägens befolkning icke har eganderätt till den jord, på hvilken dess byggnader äro belägna, så skola herrarne lätteligen finna, att, derest icke fiskeribefolkningen i Bohuslän kunde för utöfvande af sin näring trygga sig vid sedvanerätten, den för utöfvande af äfven det obetydligaste fiske — för så vida nemligen jordegarens samtycke ej kunde erhållas — kan bli tvungen att tillryggalägga en lång vägsträcka genom den vidsträckta inre skärgården. för att först utanför vid kronoskären, der fisket är fritt för alla, få utöfva sin näring. Det torde vara uppenbart, att en ny lagstiftning, som sanktionerade något sådant, skulle i Bohuslän mötas af ett berättigadt missnöje.

Det var äfven ett annat skäl, åtminstone efter mitt förmenande, som den förste talaren anförde till förmån för Kongl. Maj:ts förslag. Han sade, att i det förslag, han hade upprättat, hade han med anledning af ett uttalande från Malmöhus läns landsting infört ett stadgande af den lydelse, »att, der vid öppna hafsstranden och utom skären, de fiskande hittills fått oklandradt idka fiske eller agntägt med rörlig redskap vid annans strand såsom en från äldre tider af dem nyttjad rättighet, vare de vid sådan rätt bibehållne». Här erkänner han för

Skåne och sydliga delen af Halland en sedvanerätt. Hvad kan då finnas för rimlig anledning att utesluta denna rätt för Bohuslän? Skall icke en sedvanerätt, som redan existerar, och hvars tillvaro är vida bättre och kraftigare bevisad i hvad som rör Bohuslän än i hvad som rör rikets sydligare delar, skall icke, säger jag, sedvanerätten i förra fallet åtnjuta samma skydd af den blifvande lagstiftningen som i det senare? Jag tror, att icke någon af herrarne skall tveka att svara, att det ej fins något skäl, hvarför icke sedvanerätten på det ena och andra stället skall behandlas lika.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

(Forts.)

Slutligen anförde talaren, att det icke skulle vara förenadt med någon olägenhet att förkasta ifrågavarande stycke i § 3. Ett dylikt förkastande från Andra Kammarens sida skulle dock omedelbart ha till följd, att ifrågavarande lagförslag för denna riksdag vore förfallet. Ty jag tror mig icke säga för mycket, då jag såsom min åsigt vågar uttala, att hvarken Första Kammaren eller Kongl. Maj:t skola finnas villiga att kodifera lagstiftningen angående rätt till fiske på sådant sätt, att genom den nya lagen en talrik befolkning i Bohuslän skulle beröfvas en rätt, som den lång tid oklandradt och utan invändning utöfvat. Tydligt är därför, att vid sådant förhållande den omedelbara påföljden deraf, att Andra Kammaren förenade sig med den förste talaren och uteslöte det nu omhandlade stycket i § 3, skulle bli den, att denna lagstiftning för närvarande skulle förfalla. Nu sade visserligen den förste talaren, att dermed ingen skada skulle ske. Men jag vädjar till herrarne: *då* vi nu hållit på med frågan om en förbättrad fiskerilagstiftning i åtminstone 15 år eller mer, och nu kommit så långt, att man lyckats åstadkomma ett lagförslag, hvars antagande skulle utgöra det första steget till denna förbättrade lagstiftning; *då* vi kommit så långt, att vi från den nu gällande fiskeristadgan fått utbrutna de lagbestämmelser, som afse rätten till fiske; *då* vi kommit så långt, att detta förslag med ytterst obetydliga anmärkningar genomgått granskning i högsta domstolen, sedermera jemkats med hänsyn till dessa anmärkningar, derpå tillstyrkts i allt väsentligt af lagutskottet, allenast med en sådan ändring, hvaremot från statsrådsbänken ingen invändning gjorts, samt slutligen bifallits af medkammaren, så frågar jag: skola vi efter allt detta återkasta lagarbetet till dess allra första början, därför att man icke vill erkänna tillämpningen af en riktig och god grundsats i Bohuslän? Jag tror icke, att Andra Kammaren skall vara villig att lemna sitt biträde till en sådan åtgärd, hvadan jag hoppas, att Andra Kammaren äfven skall godkänna § 3 i den lydelse, som af lagutskottet blifvit föreslagen.

Herr Bruhn: Det är mot det 3:dje momentet i denna föredragna § 3, som jag i likhet med representanten för Bohuslän vill rigta några anmärkningar.

Utskottet har, såsom talaren från Göteborg anförde, öfverflyttat bestämmelserna i mom. 2 af § 12 i det kongl. förslaget till mom. 3

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

§ 3 i sitt förslag; men icke nog med denna öfverflyttning, utan utskottet har derjemte deri gjort en ändring, som berör Halland.

Det förslag, som Kongl. Maj:t har framlagt, särskildt bestämmelsen i 2 mom. § 12, är det förslag, hvaröfver Hallands läns och öfriga läns landsting — i enlighet med hvad den ärade representanten för Göteborgs stad omtalade, ha haft att yttra sig. Jag för min del skulle icke haft mycket att anmärka mot detta kongl. förslag, men mot den ändring, som utskottet gjort, finner jag mig såsom representant för den ort, som af ändringen kommer att beröras, böra inlägga min gensaga.

Bestämmelsen i 2 mom. § 12 är en generel bestämmelse, gående ut derpå, att, der sedvanerätt till fiske fins, der skall den bibehållas. Detta bestämmes generelt för hela riket. Derom kan ju icke mycket vara att säga, ty jag erkänner sedvanerätten. Men då utskottet ansett, att genom denna sedvanerätt betydande rättskränkningar — jag tror, att detta är ordet — kunna uppstå i öfriga delar af riket, förefaller det mig besynnerligt, att det ansetts behöfligt att göra ändring för öfriga delar af riket, men att i Göteborgs- och Bohus- samt Hallands län rättskränkningar fortfarande skola, på grund af dessa bestämmelser, kunna få ega rum.

Jag vet nu ej, hvarifrån utskottet hemtat stöd för sin bestämmelse, hvad beträffar fisket inom skärgården i Halland.

Utskottet anför först, att i de så kallade danska provinserna, Skåne, Halland och Blekinge, fisket under den danska tiden var gemensamt och upplåtet för hvem som helst. Denna sedvanerätt ändrades genom 1766 års fiskeriförordning; men skulle nu utskottet, oakadt denna 1766 års förordning, velat bygga lagförslaget på sedvanerätt för de danska provinserna, hvarför har då utskottet gjort detta blott för Halland, och hvarför ha Skåne och Blekinge uteslutits från denna sedvanerätt?

Vidare grundar utskottet sin sedvanerätt, hvad Bohuslän beträffar, bland annat, på en utredning af presidenten Poppius, rörande fiskets upphjelpande i Bohuslän. Detta utlåtande rör, efter hvad jag kan finna, blott Bohuslän. Således kan icke utskottet från nämnda berättelse hemta något stöd för sedvanerätten inom Hallands län. Nu är, såsom jag nyss nämnde, skilnaden mellan Kongl. Maj:ts förslag i 2 mom. § 12 och utskottets förslag i 3 mom. § 3 den, att då Kongl. Maj:t anser, att sedvanerätt skall vara gällande i hela riket, så vill utskottet förneka denna sedvanerätt inom öfriga delar af riket, men gifver häfd åt den i Göteborgs och Bohus samt Hallands län. Utskottet uttrycker detta dermed, att det i momentet inskjuter orden: »samt i Göteborgs och Bohus samt Hallands län jemväl inomskärs». Det är dessa ord »jemväl inomskärs», som göra skilnaden mellan bestämmelserna för öfriga delar af riket och för Göteborgs och Bohus län samt Hallands län.

Hvad först beträffar skärgården och fisket inom densamma, så vill jag fästa uppmärksamheten uppå, att inom Hallands län icke fins någon skärgård mer än ungefär $1\frac{1}{2}$ mil söderut, från Göteborgs

och Bohuslän räknadt. Skärgården på denna sträcka är, såsom herrarne veta, betydligt mindre och glesare än skärgården i allmänhet vid Bohuslän. Nu förmenar utskottet, att sedvanerätt till fiske inomskärs i denna lilla skärgård i Hallands län skulle förefinnas. Jag tillåter mig att på det bestämdaste bestrida detta. Jag vill såsom bevis därför anföra, att de kommuner, utanför hvilkas stränder denna skärgård ligger, hafva utsett särskilda tillsyningsmän, som hafva att tillse, att icke orättmätigt fiske bedrifves inomskärs i denna skärgård. Och jag tror, ehuru jag ej vågar säga det säkert, att instruktionen för deras utsedde fiskeritillsyningsmän blifvit stadfäst af Konungens befallningshafvande i Hallands län. Med stadfästelsen må emellertid vara huru som helst, beslutet att utse fiskeritillsyningsmän, som hafva sig ålagdt att öfvervaka, det olagligt fiske inomskärs i denna skärgård ej bedrifves, måste dock tillräckligt och till fyllest visa, att någon sedvanerätt ej här existerar eller är erkänd. Det må dock tilläggas, för att herrarne ej skola tro, att jordegarna i denna skärgård hafva utsett dessa tillsyningsmän för att utestänga de icke jordegande fiskarna från möjligheten att få idka fiske inom deras egen kommun, att det är tvärtom i alldeles motsatt rigtning, detta beslut blifvit fattadt af kommunernas hemmansegare, nemligen för att utestänga de *utom* kommunen boende fiskarena från att idka fiske inomskärs och dermed förstöra fisket derstädes för de med redskap mindre väl utrustade fiskarena, som äro bosatta i kommunen.

Det är, ledsamt nog att behöfva säga, emot fiskarena från det närgränsande Göteborgs och Bohus län, med i alla afseenden bättre fiskredskap, som åtgärden med tillsyningsmän blifvit vidtagen. Bliu nu detta lagförslag antaget, skall följdén blifva den, att fisket i denna del af Halland blir prisgifvet åt fiskarena från det närgränsande länet, hvilka då komma att göra intrång på fisket inom den halländska skärgården till förfång för våra mindre väl utrustade fiskare. Det är gifvet, att vi jordegare i norra Halland då ej längre skola kunna bereda våra egna små fiskare något skydd emot de öfvermågtiga fiskarena från det nordligare länet.

Jag vågar ej yttra mig om förhållandena i Bohuslän, men i *Halland* känner jag dem mycket väl, ty det är just det pastorat, jag sjelf tillhör, som har landet innanför skärgården, och det är de båda kommuner, af hvilka pastoratet består, som utse dessa fiskeritillsyningsmän. Hade jag haft någon aning om utskottets tilltänkta välvilja emot strandegarna i Halland, skulle jag här kunnat med handlingar styrka, hvad jag nu haft äran anföra. Men tiden har naturligen varit för kort ifrån det utskottets betänkande blef tillgängligt till dess föredragning här i kammaren.

Beträffande förhållandena i Bohuslän vågar jag, som sagdt, ej här yttra mig. men i Halland känner jag fullkomligt förhållandena i detta afseende, och jag upprepar därför ännu en gång, att jag är fullkomligt öfvertygad, att det skulle lända våra mindre fiskare till förfång, om denna förändring komme till stånd, ty vi jordegare skulle

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

då ej längre vara i tillfälle att lemna dem det skydd för deras mindre fiske inomskärs, som vi skulle önska.

Det är på dessa skäl, herr talman, som jag anhåller, att orden »samt Hallands» måtte få utgå ur 3 mom. i den nu här föredragna § 3.

Med herr Bruhn förenade sig herrar *Olsson* i Tyllered och *Gyllensvärd*.

Herr Redelius: Då jag deltagit i lagutskottets arbeten och varit med om att gilla detta nu för kammaren framlagda lagförslag, skall jag be att få yttra några ord till försvar af utskottets hemställan. Jag kan dock nu fatta mig mycket kort, då jag i fråga om den äldre lagstiftningen i detta fall kan ansluta mig till hvad herr Svanberg från Göteborg yttrat, och hvad beträffar sedvanerätten på vestkusten, hvarom nu senast talats, kan jag återopa mig på, hvad vi nyss hörde från statsrådsbänken, hvarifrån yttrades bättre och mera motiverade ord, än jag förmår framställa.

Hvad nu särskildt beträffar den siste ärade talarens anmärkningar, ber jag att, jemte det jag på samma gång besvarar herr Ljungmans anmärkningar, få erinra om de grunder, som varit för utskottet bestämmande vid behandlingen af denna kongl. proposition.

Hufvudprincipen har för utskottet varit att icke göra någon rubbing i bestående rätt, att icke beröfva någon strandegare hans verkliga fiskerättighet och att icke heller beröfva någon annan, äfven om han icke är strandegare, den rätt, som han af ålder oklandradt fått åtnjuta. Att vi med en sådan uppfattning icke låtit det bero vid Kongl. Maj:ts förslag i oförändradt skick, särskildt i § 12, det har sina särskilda orsaker. Herr Bruhn har frågat hvarför, och jag skall be att få säga hvarför utskottet har strukit andra momentet i § 12 och inflyttat i § 3 de ord, som nu särskildt diskuteras. Utskottet har gjort detta därför, att sedvanerätten är något annat beträffande sötvatten och östersjökusten än beträffande vestkusten. Fiskeriförhållandena äro högst olika i dessa tre grupper af fiskevatten.

För att förebygga missuppfattningar, skall jag be att här få inflicka en parentes. Det är här nu fråga endast om rätten till och icke om vården eller hushållningen med fiskevattnet, ty derom hafva vi ju att förvänta en annan författning, hvilken talar om tid och sätt och om hurudana redskap man får fiska med. Jag vill nämna detta, särskildt med anledning af herr Ljungmans farhågor, att någon skulle kunna komma med förödande fiskredskap och förstöra fisket för ortens fiskarebefolkning på helt kort tid. Jag tror ej, att denna farhåga är berättigad, ty jag föreställer mig, att ingen sådan fiskeristadga kan komma att se dagen, hvilken kan berättiga några främmande, vare sig bolag eller enskilde, att komma med förödande fiskredskap och förstöra fisket för vare sig den strandegande eller icke strandegande fiskarebefolkningen.

Utskottet har ej velat godkänna sedvanerätten beträffande söt-vattensfisket, utan ansett, att fisket dervidlag skulle tillhöra den, som eger stranden. Liknande har förhållandet varit angående fisket i östersjöns skärgård. Utskottet har på den grund hemställt, att detta andra moment måtte utgå.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Men då af skäl, som vi hört från statsrådsbanken och äfven från göteborgsbanken, det faktiskt finnes och af ålder har funnits en sedvanerätt på vestkusten, har utskottet ej ansett sig böra ur sitt förslag utesluta ifrågavarande rätt. Mig synes nu, att herrar Ljungman och Bruhn icke böra, åtminstone ej den förnämnde, taga så illa vid sig häröfver, ty enligt mitt förmenande har just herr Ljungman gifvit anledning till detta moments inflickande i § 3. Vi hafva ju haft flera andra anledningar dertill, ty vi hafva haft komiténs förslag, Kongl. Maj:ts förslag och yttranden från högsta domstolen samt åtskilligt mera att stödja oss på, men i alla fall har herr Ljungmans motion äfven utgjort en af anledningarna. För att visa detta, skall jag be att få läsa upp ett par paragrafer ur herr Ljungmans motion. § 4 i hans motion lyder: »I de delar af skärgårdarne vid rikets vestra kust, der för ymnig fångst af hafsisk, som går till stränderna i stora stimmar, de fiskande af ålder oklandradt fått följa fisken efter dess dref och fiska å djup äfven vid annans strand, skall sådan rättighet fortfarande dem tillkomma». Och i § 5 heter det: »Der vid öppna hafsstranden och utom skären de fiskaude hittills fått oklandradt idka fiske eller agntägt med rörlig redskap äfven i annans fiskevatten såsom en från äldre tider af dem nyttjad rättighet, vare de vid sådan rätt bibehållne, så vida det utan hinder för utöfvande af enskild fiskerätt vid stranden ske kan».

Ja, naturligtvis har den enskilde strandegaren fortfarande rätt att fiska, icke vill man beröfva honom den rätten. Det synes mig omöjligt att tolka bestämmelsen så, att alla andra skulle hafva rätt att fiska, men ej strandegaren sjelf. Tvärtom innehålla ju de öfriga momenten i ifrågavarande paragraf uttryck, som visa, att strandegaren har denna rätt, utan att därför intrång behöfver ske i fiskarens uråldriga sedvanerätt.

Jag kan icke finna annat, än att förslaget är acceptabelt, hvarför jag, herr talman, anhåller om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Ljungman: Hvad beträffar den siste talarens citat från min motion, tror jag, att han helt och hållet missuppfattat dess § 4, som han läste upp den. Den är i verkligheten lika bestämd och tydlig som hvilken lagparagraf som helst, och der är endast skenbart fråga om någon sedvanerätt, då meningen ju är att bestämma, att man »för ymnig fångst af hafsisk, som går till stränderna i stora stimmar», får idka fiske, *allestädes* inomskärs »å djup» vid vestkusten, så att orden »af ålder oklandradt» blott syfta på lagbudets ursprung. Den årsälunda alldeles icke numera grundad på någon sedvanerätt, utan på ett skriftligen aflattadt lagbud, som länge funnits till. Hvad återigen § 5

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

(Forts.)

i mitt förslag angår, hvilken lästs upp både af statsrådet och chefen för justitiedepartementet och af herr Redelius, så afser den förhållandena utomskärs och vid öppna hafsstranden. De äro helt olika emot förhållanden inomskärs, ty i öppna hafvet har man ej i sammanfattning någon vare sig hushållning eller utbildad eganderätt i fråga om fisket. Derfor är denna paragraf så affattad, att den afser allt fiske med rörlig redskap utomskärs, der icke strandegarne sjelfva ockuperat fisket, ty då måste de andra vika för dem.

För min del har jag alldeles ingenting emot en särskild lagstiftning för Bohus län. Som det framgår af min motion, har jag sjelfgjort mig besvär med att formulera flera förslag, men dem har man ej velat lyssna till. Och hvarför? Jo, därför att de äro mer klara och tydliga samt söka att skilja mellan de olika anspråken. Det vill man ej veta af, utan man vill hellre hafva en rätt, som icke är någon rätt alls, man vill hafva fisket *herrelöst*.

Nu vill jag återgå till herr Svanberg, och nu skola herrarne få höra, huru han gått till väga. Hvad då först den norska fiskerätten beträffar, så vill jag anföra bestämmelserna härom i Magnus Lagabotarens lag, hvilken är den äldste i detta ämne, som vi hafva kvar af de norska civillagar, som gäلت för Bohus län. Denna lag kom till omkring år 1275, således för mycket länge sedan. Här finner man nu landgrundsrätten mycket tydligt uttalad, och alldeles icke så begränsad, som herr Svanberg sökte göra troligt. Denna rätt är så allmän i alla norska provinser, att den äfven i forna norska biländer, som skilts ifrån moderlandet och kommit under främmande välde, såsom t. ex. på Shetlandsöarna, hvilka först kommo under Skotland och sedermera under det gemensamma Storbritannien, har blifvit bibehållen och der väckt de utländske juristernas förvåning.

Ser man närmare efter i Magnus Lagabotarens lag, skall man finna, att der fans bestämdt äfven om eganderätt till sjelfva vattnet i saltsjön. Der står nemligen uttryckligen taldt om egare till »våg», det vill säga en mindre fjord eller vik — med »våg» menas ungefär hvad vi kalla för fiskevatten; »sildevåg» är alltså det vatten, der man fiskar sill — och det fans sålunda redan tidigt en ganska utvecklade eganderätt till fisket, hvarpå man dessutom finner talrika bevis vid studiet af norskt diplomatarium och de norska rigs-registranterna.

Går man sedan vidare fram till den tid, då Bohus län kommit under Sverige, och Norge blifvit fränskildt, skall man finna ett plötsligt omslag i denna rätt. Först får Norge af sin enväldskonung en ny allmän lag, som alldeles afviker från den gamla nationella rätt, som det förut haft, och angående denna nya rätt vill jag citera professor Aubert, som yttrat om den, att den var »*ej national*» utan »*allmän-europeisk*». I följd deraf gör sig äfven en ny, från den gamla afvikande rättsuppfattning allt mer gällande, i synnerhet som de norska domarena fingo sin utbildning i Köpenhamn, och den danska rätten är himmelsvidt olika den gamla norska, hvad fiskerätten i saltsjön beträffar.

Emellertid hade, som bekant, i forna tider alldeles som nu, konungarne önskan om allt större krigsmagt, till hvilkens underhåll de hade svårt att skaffa penningar. Så hände det, att man behöfde öka krigsmagten i Danmark-Norge, och då hittade man på, att det ej vore olämpligt, om den personal, som utgjorde reservmanskap, kunde försörjas genom fiske, äfven i de norska fjordarne, och då de norska domarena, som dömde efter den i afsende på fiskerätten ännu gällande nationella rätten, bötfälde desse frifiskare, befalde enväldskonungen, i ett reskript år 1728, att de ej vidare finge döma på det viset, och slutligen gick det så långt, att den 3 juni 1803 en författning utkom, hvari bestämdes, att det så kallade enrulleringsmanskapet ensamt skulle hafva rätt att bedriva »större» hafs-fiske i Norge. Denna senare författning blef ganska snart upphäfd, och den kom väl i följd af sin orimlighet aldrig riktigt i tillämpning, trots det att den var lagligen utfärdad; men den visar hvart man 1728 syftade. Reskriptet af den 23 april 1728 har emellertid medfört den enskilda fiskerättens upphäfvande i största delen af Norge.

Hvad den nuvarande rätten i Norge beträffar, så är den mycket olika den gamla norska rätten, om hvilken jag nyss talade. Men af de undersökningar, som år 1852 utfördes rörande saltsjöfisket i sydöstra Norge af Rasch och Bergh, hvilka undersökningar äro mycket tillförlitliga och värdefulla, framgår, att i Kristianiafjorden och hela trakten deromkring enskild eganderätt till fisket på grund af den gamla lagstiftningens bud då gjorde sig gällande i en ganska stor omfattning, ja, till och med i en så stor omfattning, att jag icke vill vara med om ens hälften deraf för Bohus län. Herr Svanberg talade vidare om stadganden från Karl X:s och Kari XI:s tid. Men dessa stadgar innehålla *icke* något sådant, som han påstod. Vi fingo visserligen 1666 en sillfiskestadga, men det stora *sillfisket* har alltid stått i en undantagsställning gent emot det öfriga fisket.

Hvad 1766 års fiskeristadga beträffar, så har den aldrig haft den betydelse, som herr Svanberg ville tillägga den. Inom både hafs-fiskerikommittén och den så kallade fiskelagskommittén har jag, likasom vid många andra tillfällen, framställt det yrkande, att vi skulle få tillbaka den bestämmelse i föreliggande fall, som fans i 1766 års fiskeristadga, ty den är vida bättre än bestämmelsen i 1852 års fiskeristadga, och för min del skulle jag sålunda icke hafva det ringaste emot, att man nu återginge till den äldre stadgans bestämmelser. Hvad 1881 års komités åberopade förslag beträffar, så innefattar det i saken alldeles detsamma som den nu gällande stadgan, och de ord, som komiterade uteslutit, betyda ej mycket, ty hvad som lemnats kvar innebär precis detsamma, som står i 1852 års stadga.

Herr Svanberg hänvisade till 1884 års landstingskommittés förslag till yttrande. Ja, hvad han deraf läste upp var alldeles tillräckligt för att visa, att i denna komité fans en majoritet, som var obekant med sakförhållandena. Kommitténs *ende* ledamot från skärgården var deremot reservant. Den nämnda pluraliteten citerade Riksdagens skrivelse 1878

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

i ämnet, hvilken var formulerad af statsutskottet och alls icke afsåg fiskerätten. Den »prohibitiva» lagstiftning, som deri omtalas, den hade utfärdats af landshöfdingeembetena, och i den hade förbudits fiske under viss tid och med vissa redskap. Göteborgs och Bohus läns landsting har deremot sjelft förklaradt sig belåtet med den nu gällande lagstiftningen i ämnet och ville icke då gå in på någon ändring deri. Komitéförslaget, som herr Svanberg uppläste en del af, *förkastades* deremot med öfverväldigande majoritet.

Hvad vidare beträffar den så kallade undersökning, som herr Svanberg talade om, så besökte icke komiténs samtliga ledamöter och särskildt icke herr Svanberg fiskelägena, hvarförutom sammanträdena höllos allt för mycket blott på badorterna. Hade man kommit t. ex. till Gullholmen, Klädesholmen och dylika ställen, hade man kanske fått större kännedom om saken, än nu skett.

Nu kommer jag till det der citatet. Herr Svanberg började med att uppläsa hvad som står om Strömstad, men han läste endast upp början. I slutet deremot står det, att »det vore af vigt för fiskerierna i allmänhet, att närmare bestämmelser i dessa delar gäfves än de, som då förmentes förefinnas, och att, i fall någon uteslutande rätt till fiske ansåges förenad med egendomsrätt till landet eller klippan, hvilket af somliga yrkades, af andra bestriddes, det i sådant fall borde genom något allmänt stadgande bestämmas, huru långt från landet eller klippan en sådan uteslutande rätt kunde rättvisligen utsträckas.» Såsom herrarne finna, talas det ju här om saken blott såsom både påyrkad och bestridd, och att den verkligen kunde bestridas, det berodde derpå, att herrar jurister ej sällan mistydde en för nordsjöfisket gällande författning af år 1774, hvilken var af rent *administrativ* natur och hvilken sålunda icke kunde upphäffa äldre lagar, stiftade af konung och riksdag gemensamt. Denna stadga af den 21 juni 1774 innehåller i början en bestämmelse, som syftar på näringsfriheten, men icke på rätten till fiske. Detta har också framhållits af den komité, som formulerat förslaget till lag om rätt till fiske. Komitéen säger nemligen, att denna bestämmelse stundom blifvit missförstådd. Detta missförstånd har också vållat åtskilligt trassel, ty det var naturligt, att de, som ville hafva bort rätten till fiske, åberopade sig på denna bestämmelse. Den bok, ur hvilken herr Svanberg citerade, angifver dessutom icke fullständigt de erhållna upplysningarne, utan förbigår åtskilligt af vigt.

Jag vill nu för öfrigt säga, att när man i Bohuslän tillfrågar personer, hurudan fiskerätten är i deras hemort, kan man icke af deras svar draga den slutsats, som man i förstone kanske är benägen att göra, ty man kommer, om man riktigt sätter sig in i saken, snart till ungefär samma slut som professor C. J. Sundevall, hvilken icke grundade sin utsago på några fransyska visiter vid vestkusten, utan på under långvariga besök inhemtad kännedom. — Den tiden var det nemligen brukligt, att vetenskapsakademiens zoologer vistades på vestkusten längre tider och derunder satte sig in i förhållandena der nere. — Han var en framstående ichtyolog, som äfven studerade fiskerätten,

och han sade, att denna fiskerätt ter sig för den, som tagit reda derpå, såsom om saltsjöfisket vore *kommunal egendom*. Det förhåller sig också verkligen så, att man der drifver *samfäldt* fiske i stor omfattning, och jag tror, att, om man undersöker förhållandet, man skall finna, att denna *samfälda* fiskerätt icke är grundad på någon så kallad sedvanerätt, utan på verklig gällande lag. Man kommer äfven till helt andra åsikter i detta fall, än herr Svanberg gjort, om man sätter sig närmare in i förhållandena och hör begge parterna, men icke blott den ena. Man skall då finna, att hvar och en vill gerna fritt och obehindradt fiska i sin trakt och att man icke gerna ser fiskande främlingar komma dit, utom naturligtvis beträffande *det ymniga sillfisket*, hvilket hvar och en enligt lag eger bedrifva hvar som helst. Eljest vill en hvar hafva sitt orubbadt. Det är just der, skon klämmer. Fiskarena, i synnerhet de fattigare, vilja icke, att det skall finnas en kringstrykande befolkning, som far omkring och ödelägger fisket än här, än der. Det är också därför, som jag i mitt förslag upptagit från 1734 års lag den bestämmelsen, att man skulle få fiska *inom häradet*, hvilket är något helt annat, ty det komme att innebära ett verkligt *skydd* särskildt för de fattigare fiskarena, så att de icke kunde helt och hållet tillintetgöras af de rikare.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Herr Svanberg sade vidare, att i skifteshandlingarne fans icke fisket upptaget såsom föremål för enskild eganderätt, och detta nämnde han till och med 3 gånger. Jag vill då omtala, huru det tillgick, när komiterade besökte landtmäteriarkivet i Göteborg. Man tog först fram åtskilliga kartor för att se efter, huru det såg ut i yttersta skärgården. Beträffande sålunda Hemansö, som ligger långt ifrån fastlandet, stod angifvet, att fisket vore samfäldt för skiftesdelegarne, och det skulle icke varit någon svårighet att leta fram ganska många dylika handlingar i arkivet, ty somliga landtmätare hafva i regeln upptagit fiskerätten, men andra icke, därför att det är själfklart, att fisket är samfäldt, då det icke skiftas, och då enligt min uppfattning 1776 års fiskeristadga till och med förbjuder skifte af fiske i saltsjön, är det klart, att sådant skifte ej ens före denna stadgas upphäfvande kunnat ega rum. Det skulle också blifva ofantligt kostsamt att verkställa skifte af sådant fiske, och vinsten deraf skulle i alla fall blifva så ringa, att något skifte af rent praktiska skäl icke skulle komma i fråga.

Herr Svanberg påstod, att borttagandet af det af utskottet föreslagna mom. 3 af § 3 skulle väcka oro och bekymmer i Bohuslän. Jag tror icke, att någon menniska der nere ens vet, att lagutskottet kommit med detta förslag, och jag tror snarare, att det skulle väcka förvåning och oro der nere, om man finge en ny lagstifning i stället för den gamla. Hvad skall väl befolkningen tro, när den får höra, att den offentligen kungjorda lagen icke varit verklig lag, utan endast värdelösa ord? För min del låter jag icke heller skrämma mig af det *hotet*, som vi nyss fingo höra från statsrådsbänken, att, om vi besluta något annat, än utskottet här föreslagit, detta icke skulle stadfästas af Kongl. Maj:t. Man vill hellre hafva kvar den gamla stadgan, som man är belåten med,

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

(Forts.)

än en *sämnre*. Kan man icke vinna något bättre, bör man behålla hvad man har. Jag tror alls icke, att herr Svanberg gör sig till tolk för den der »idoga och stråfsamma befolkningen, som eljest skulle falla fattigvården till last», utan han torde tvärtom hafva gjort sig till tolk för den sortens fiskare, som stå i tjänst hos de stora kapitalisterna och hvilka förstöra fisket genom sina lika kostsamma som förödande redskap.

Hvad beträffar herr Svanbergs fruktan, att badgästerna i Marstrand icke skulle kunna få fiska i Marstrandsfjorden, som ligger inomskärs, vill jag blott be att få läsa upp § 4, som lyder så: »Fiske med krok eller ref å djup i yttre skärgården och i hafsbandet ege hvarje svensk undersåte rätt att idka». Marstrandsfjorden måtte väl höra till yttre skärgården eller hafsbandet, ty den ligger så öppen mot hafvet, som en fjord kan göra för att räknas till fjord. I detta hänseende finnes således ingen anledning till fruktan. Denna § skyddar för öfrigt ganska mycket och är alls icke betydelselös. Ty om Bohusläns storsjöfiskare finge fara in i de inre fjordarne med sina kraftigt verkande krokredskap och fiska der, skulle de i det närmaste fiska läns der på några dagar. Har man försökt det experimentet i Bohuslän, har åtal blifvit följden. Eljest åtala strandegare i regeln aldrig. Man må icke föreställa sig, att tillgången på fisk är så stor, att den är outtömlig, ty äfven i öppna hafvet har man till och med genom blott krokfiske kunnat minska tillgången på fisk till den grad, att man nödgats för längre tid öfvergifva fiskebankar och flytta fisket till nya sådana. Jag kan styrka detta äfven genom offentliga engelska och skotska handlingar.

Om nu emellertid utskottets förslag i onödan blir lag, ehuru Göteborgs och Bohus läns landsting nästa höst ämnar till Kongl. Maj:t inkomma med ett särskildt förslag i ämnet, skall man säkerligen komma derhän, att ostronodlingen och agnskalsodlingen, som är nödvändig, om det skall blifva något utaf ostron- och agnskalfångsten, kommer att helt och hållet upphöra, då ingen kan vara säker på sin eganderätt. Hvarför skall man nu gå längre, än som behöfves? Hvarför skall man icke nöja sig med en lagstiftning, som *skipar rättvisa emellan de olika intressena*, hellre än att skaffa sig en lagstiftning, som i sjelfva verket ingenting innehåller annat än *en hänvisning till en rätt, som icke finnes, och om hvars innehåll ingen vet något?*

Hvad beträffar den invändningen, att inom högsta domstolen endast ett justitieråd varit af samma mening som jag, så vill jag säga, att det väl ändå är innehållet af de anförda *skälen*, som skall vara bestämmande, och icke numerären af dem, som yttrat sig.

Hvad angår det inkastet, att, om mitt förslag bifölles, den så kallade sedvanerätten skulle upphävas, kan jag icke förstå, att någonting annat upphäves än ett förhastadt förslag af lagutskottet, om ifrågavarande del af moment 3 strykes bort. För min del tror jag, att man tryggt kan göra detta, ty visar det sig någon olägenhet deraf, så hafva vi ju årliga riksdagar, och från landstinget der nere hafva vi, såsom sagdt, att emotse ett förslag i ämnet, så att ingen anledning finnes till att nu förhasta

sig. Hvarför skulle man icke låta länets representation få yttra sig i frågan ännu en gång? Det synes mig så mycket lämpligare att uppskjuta frågan, som en lagstifning rörande sillfisket är ämnad att komma till stånd, och då blir det i alla händelser nödvändigt att med hänsyn till densamma ändra förevarande § 3.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.*

(Forts.)

Man må vidare icke förbise, vare sig att sedvanorna i bohusslänska skärgården med hänsyn till fisket äro *periodiska* och stadda i ständigt växling, i följd deraf att alla samma skärgårds större fisken äro liksom dess berömda sillfiske semisekulärt periodiska, eller att den blifvande sedvanerättens herravälde skall faktiskt omöjliggöra tillämpningen af förslagets § 10 för sådant fiske, som nu enligt lag är enskild egendom, och att frälsejordens företräden framför skattejorden på grund af privilegier återväckas till lif. Är det vidare väl rätt att en bohussläning, som fiskar vid annans läns kust, skall straffas därför såsom brottsling, men Bohussläns egna hafsfisken lemnas fria från plundring af hvem som vill sköfla dem? Bör icke vederbörande länsrepresentation först höras, innan man styr till med slik *orättvisa*?

Hvarför kan man icke gifva oss detta af mig begärda *uppskof*, och dessutom hvarför skall man, då man icke behöfver det, skapa ett nytt slags rätt, som man gifver företråde framför den af Riksdag och Konung stiftade? Hvarför icke ställa sig 87 §:s i regeringsformen bud till efterrättelse, när man kan göra det. Hvarför styra till med sådana förhållanden, att domstolarne skola döma icke, såsom 47 § regeringsformen bjuder, efter lag och laga stadgar, utan i stället efter en rätt, som de få stifta sjelfva, och en rätt af den beskaffenhet, att den gifver åt den, som har råd att hålla sig en skicklig advokat, företråde framför den fattige. Skall man hafva en lagstiftning, som skyddar den fattige, bör den vara klar och tydlig, ty hänvisning till sedvanerätt skyddar ingen. Sedvanerätten är icke fattigmans rätt, utan den rikets rätt, och på den tiden, då vi icke hade skrifven rätt utan blott sedvanerätt, då hade vi också slafveriet. Jag skall därför hemställa, att orden i fråga måtte utgå.

Herr von Krusenstjerna: Den siste talaren anmärkte mot hela sedvanerättens erkännande, att den stode i strid mot vår nationella rätt, som erkänner strandegarerätten inomskärs likasom i insjöarna. Med afseende derå var det också som utskottet borttagit 2 mom. af 12 § och derigenom upphäft tillämpningen af den utaf komitén föreslagna sedvanerätten i hvad angick insjöarna äfvensom inomskärsfisket i de delar af Sverige, der svensk lag af ålder gäلت. Hvad åter öfriga delar af Sverige, såsom Skåne, Halland och Bohuslän angår, så vågar jag naturligtvis icke för herr Ljungman — jag vet väl att det icke är värdt att försöka öfvertyga honom eller att mot honom återropa någon auktoritet, ty det är väl känt, att, på grund af den framstående befattning han tagit med vår fiskerinäring, han i fiskerilagfrågor och fiskeriadministrationsfrågor anser sig icke böra erkänna någon annan auktoritet än sig sjelf — men för kammarens öfriga

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

ledamöter åberopa den framställning af rätten i dessa delar af Sverige, som lemnades af talaren å göteborgsbänken likasom de af honom i det afseendet åberopade källor. Huru vi än må tolka de äldre norska lagstadgandena, så måste man väl, och det kanske äfven herr Ljungman vill medgifva, erkänna, att i de gamla danska och norska delarne af nuvarande Sverige strandegarerätten icke är gällande i samma omfattning som i gamla Sverige. Derför skulle utskottet icke hafva hyst någon betänklighet mot att låta 12 § 2 mom. i Kongl. Maj:ts förslag gälla för Skåne, Halland och Bohuslän, men då det i Skåne hvarken i Kristianstads eller Malmöhus län finnes någon skärgård, så kom det icke i fråga att till dem utsträcka dessa stadganden om sedvanerättens tillämpning inomskärs. Hvad nu Halland angår, så finnes ju, såsom den ärade talaren på hallandsbänken sjelf medgaf, en skärgård inom den nordligaste delen af Halland, en skärgård, som står i omedelbart samband med Bohusläns skärgård. Att draga upp en gränsskilnad dem emellan ansåg utskottet icke lämpligt, knappt görligt, och skulle så vara, att något sådant fiske, som i det förevarande momentet afses, icke af ålder egt rum inom den halländska skärgården, så sker ju icke någon skada genom denna bestämmelse, ty då kommer den der icke till tillämpning.

Herr Ljungman anmärkte äfven mot den föreslagna bestämmelsen i mom. 3, att derigenom skulle lagstiftningsrätten förflyttas till underdomare eller nämndemän, och att nämndemännen skulle få sammanträda för att bestämma hvad som vore lag. Det af honom klandrade uttrycket är detta att, der de fiskande *af ålder oklandradt utöfvat fiske* etc., der skola de få bibehålla denna rätt. Detta skulle vara att förflytta lagstiftningsrätten och innebära, tror jag han sade, ett brott mot regeringsformen. Det är egendomligt, att herr Ljungman icke tvekat att sjelf föreslå alldeles samma uttryck i 3 §, 2 mom., då han der bestämmer en annan sedvanerätt med följande ord: »der — — — de fiskande af ålder oklandradt följt fisken». Således alldeles samma uttryck der som här.

Jag vill nu icke vidare söka följa herr Ljungman i hans sista anförande. Der förekommo en del angrepp, som icke träffa mig. Jag skall blott för kammaren framhålla, att här är ju icke fråga om att beröfva strandegarne någon rättighet, som de utöfva, utan frågan gäller blott att i lagstiftningen intaga ett erkännande af en af ålder utöfvad fiskerätt i de orter, der fisket är den viktigaste hufvudnäringen. Det är icke heller en småsak, som det här är fråga om, ty det gäller, såsom jag hört sägas, tusentals strandsittare vid de stora fiskelägena, der kanske icke en enda, åtminstone i hvarje fall högst ett fåtal, har strandegarerätt, och dessa skulle, om denna bestämmelse borttoges, enligt min uppfattning beröfvas åtminstone ett ganska väsentligt vilkor för sin existens. Det synes mig därför vara kammarens skyldighet att, när herr Ljungman talat om att man bör tänka på de små, göra detta just genom att åt dem bevara denna rättighet och icke genom att borttaga den, ty deraf blefve följden tvister och anspråk från

strandegarnes sida. Förslaget är nu bifallet af Första Kammaren, och jag hemställer, att det måtte bifallas äfven i denna kammare.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Herr Holmlin: Såsom strandegare och såsom representant för norra Bohuslän, der det finnes åtskilliga stora fiskelägen, skall jag be att få yttra några ord. Såsom strandegare har jag en liten rätt till fiske i Sannäs-fjorden, hvarifrån såsom bekant den bästa bohusläns-torsken kommer. Det har nu aldrig fallit mig eller någon af mina grannar in att bestrida fiskarena rätt att fiska i Sannäs-fjorden, och det af det enkla skälet att så långt saga och historia gå tillbaka har det aldrig varit sed att förbjuda fiskarena att fiska, hvar de velat.

Herr statsrådet talade för en stund sedan om förhållandena vid Hamburgssund, Fjellbacka och Grebbestad, och det är just dessa trakter, som jag representerar. Om det skulle förbjudas fiskarena att fiska inomskärs, då skulle det blifva en nöd så stor, att man med skäl kunde säga, att man tagit icke blott fisken utan äfven brödet ur fiskarens mun, ty från Qville och Tanum till Vätte är det skärgård hela vägen, och blott utanför de yttersta öarne skulle fiskarena få fiska, derest ordet *inomskärs* toges bort.

Min granne till höger har påpekat, att han icke förstår, hvar denna oro i landet kommit ifrån. Ja, jag trodde icke heller att det fans någon sådan oro, men jag har verkligen blifvit öfvertygad derom. Jag har nemligen från skärgården fått fem eller sex bref, deri brefskrifvarne fråga: Är det möjligt att vi icke skola få fiska inomskärs? och så säga de: Ja, då kunna vi så gerna genast gå till fattigvården eller resa till Amerika.

Det är denna oro, som jag tror att Riksdagen har rent af skyldighet att söka döfva, och jag tror, att den skulle döfvas mycket väl genom bibehållande af ordet *inomskärs*, således alldeles i motsatsen mot hvad min granne till höger yttrat. Jag har velat nämna detta, eftersom saken kommit på tal.

Bäst hade kanske varit, om denna fråga icke kommit på tal. Jag har aldrig hört några strandegare klaga öfver att det fiskats på deras vatten, och fiskarena klaga icke heller. Hvarför kan det då icke få vara såsom det är. Hvad som är den yttersta orsaken till detta komitébetänkande, vet jag icke. Jag hade nog föreställt mig, att herr Ljungman var den, som först kommit upp med det, men jag vågar dock icke säga något bestämdt härom.

Herr Ljungman säger, att han vill vara med om en skiljegrens för häradena. Nej, mine herrar, det skola vi akta oss för och åtminstone vill jag icke tillråda det. Då skulle ju till exempel fiskarena från Tanum, Qville eller Vätte hafva kartor med sig och försöka se efter de särskilda gränserna, men det är ju praktiskt omöjligt att på sjön draga upp några linier och säga, der är Tanums, der Qvilles och der Vättes gräns.

Jag för min del beklagar, att frågan kommit upp, men som den nu ligger, tror jag, att vi lugna våra fiskare mest genom att bifalla

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

Kongl. Maj:ts eller lagutskottets förslag och framför allt genom bibehållande af ordet *inomskärs*, ty, om icke det får stå qvar, skola fiskarena säga: huru är det nu, få vi icke lof att fiska inomskärs?

Jag yrkar således bifall till utskottets förslag.

Herr Redelius: Jag skall be att få tillägga några ord, men skall blifva kort.

Jag begärde ordet med anledning af herr Ljungmans yttrande, att det vore ingen skada skedd, om detta lagförslag afslås. Ja, det må så vara, ty det innehåller väsentligen ingenting nytt utöfver nu bestående lag. Hvar och en af kammarens ledamöter kan öfvertyga sig af bifogade handlingar, att det egentligen blott är en utsöndring ur gällande fiskeristadga af sådana stycken, som böra hafva civillags natur, hvilket ju måste vara första steget på vägen till en förnuftig hushållning med våra fisken, och eftersom herr Ljungman sade, att en fiskeristadga var under utarbetande der nere, så skall jag omtala, att vi också hafva samma arbete för oss på min ort. Sedan några år har jag varit medlem af ett sällskap för fiskets befrämjande i Vestervikstrakten, och länets landsting har utsett mig till ledamot i en komité för att utarbeta förslag till en fiskeristadga för länet eller åtminstone för norra landstingsområdet och vi hafva haft sammanträden med ortens befolkning, både med dem, som hafva fiske i sötvatten, och med dem, som fiska i saltsjön. Vi hafva slutligen kommit öfverens om ett förslag, som vi hafva insändt till Konungens befallningshafvande för pröfning, och der hvilat det nu i afvaktan på en sådan lag, som vi nu hafva att behandla här. Det är ju gifvet, att det skall möta vissa svårigheter att få en fiskeristadga för ett visst län godkänd, då man icke har en allmän lag för hela riket om sjelfva fiskerätten och icke heller sådana allmänna stadganden, som innehålla de punkter, som kunna och böra vara lika för hela riket. Först derefter komma efter mitt förmenande i tredje rummet stadganden för vissa orter.

Vi veta alla, att på grund af de olika klimatiska förhållandena i vårt land fiskens lek sker vid olika tider; och därför kunna i det hänseendet lika bestämmelser öfver hela landet icke vara lämpliga. Likaså måste med afseende å våra många olika fisksorter — sötvattens- och saltvattens — redskapens beskaffenhet vara olika med afseende å afståndet mellan knutarna på näten, mjärdar och ryssjor o. s. v. För olika fiskevatten blir det också nödvändigt att hafva olika bestämmelser för att skydda leken och ynglet för erhållande af ett rikt fiske med tiden. Då nu dessa åtgärder för fiskets förbättrande och nödiga ordnande skulle i väsentlig mån hämmas, om man icke först hade en allmän lag, så anser jag för min ringa del, att det skulle vålla stor skada, om detta lagförslag fölle, och jag yrkar därför bifall till utskottets förslag.

Herr Ljungman: Beträffande herr Holmlins anmärkning mot mig skall jag be att få fästa uppmärksamheten på, att han icke genomläst mitt förslag. Det heter der om gränsen för fisket inom häradet följande:

»och anses i fråga om dylikt fiske fjord, vik eller sund, som ligger mellan två eller flera härad eller tingslag, såsom för dessa gemensamt fiskevatten». Det kan således dervidlag aldrig blifva någon tvekan, och dessa fiskare fiska i regeln icke utom sin hemtrakt. Men deremot, om utskottets förslag går igenom, då komma nog vissa att göra det.

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Hvad beträffar herr Holmlins klander emot mig, för att jag skulle hafva varit orsaken till att den så kallade hafsfsiskekomitén kom till stånd, så är det alldeles riktigt. Men det var på yrkande af hans egna valmän; det var de som skreko och hojtade värst för att få den till stånd, och skälet var afundsjuka och missnöje öfver att främmande fiskare söder ifrån kommo och fiskade sill i hans valkrets. Det kan jag styrka med otaliga bevis, äfven offentliga; ty tidningarna tego minsann icke. Jag vill icke bestrida, att de icke i vissa fall hade skäl för sin önskan att få en lagstiftning, då de ansågo sig lida inskränkning i sin rätt. Den komité åter, som utarbetat det nu föreliggande förslaget, hade deremot Riksdagens skrivelse af år 1878 att tacka för sin tillkomst.

I allmänhet gäller om fisket i bohuslänska skärgården, såsom professor C. J. Sundevall framhållit, att det betraktas såsom en slags kommunal egendom; det är nemligen en *samfällighet*, men på grund af bestående lag och alldeles icke på grund af någon sedvanerätt. De fiskandes rätt kan styrkas med lag, som finnes och länge funnits till.

Jag tror alldeles icke, att det blir någon oro, om ifrågavarande del af detta förslag förkastas, men möjligen blir det oro, om det antages. Ty naturligtvis om lagstiftningen gör fisket *herrelöst*, så inträda svåra förhållanden. Det är en himmelsvid skilnad mellan samfäldt fiske och herrelöst fiske, emellan fiske för hvarje härad och fiske för hela världen, snart sagdt. Man önskar alldeles icke, att fisket skall blifva herrelöst. Skulle fiskarena få yttra sig sjelfva, så skulle vi snart blifva på det klara med den saken. Finge fiskarena erfara följderna af att fisket gjordes herrelöst; finge de se främmande fiskare komma till sig med ångbåtar och med af ångmaskin drifven redskap ödelägga deras fiske, eller om storsjöfiskarena från södra Bohuslän fore upp till herr Holmlins trakt och använde sina stora redskap der och hastigt toge bort fisktillgången, då skulle det helt säkert blifva mycket missnöje. Hvarför skall man hasta så mycket, när landstinget har frågan under behandling — alldeles icke för att åstadkomma en sådan lagstiftning, som herr Redelius talade om, utan en som skall föreläggas Konung och Riksdag och förutsätta ändring af gällande lag. Denna paragraf måste således komma före i Riksdagen en gång till; och om icke högsta domstolen afstyrker det förslaget, så kommer det före till nästa riksdag. Hvarför då brådska?

Hvad beträffar herr von Krusenstjernas anmärkning om rättsförhållandena i Skåne, Halland och Blekinge, så har jag icke yttrat mig om dem. Jag har yttrat, att den danska rätten varit olika den norska, och känner väl att i de danska provinserna både landgrundet och fisket derå voro kronans, der det icke genom särskilda privilegier eller

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

(Forts.)

kungabref blifvit bortförlänt; särskildt skedde detta genom adliga privilegier. Det är alldeles olika förhållanden mot i Bohuslän. Hvad särskildt landgrundrätten beträffar, så visar den mycket sakrika utredning, som verkställdes af 1765 års lagutskott, att det fans alldeles samma landgrundrätt som i Bohuslän äfven i gamla Sverige. Det förslag, som uppgjordes 1762 och skickades ned till landshöfdingeembetet i Göteborg, upplästes i länets alla kyrkor; allmogen hördes, kronofogdar och domare yttrade sig deröfver, men ingen protest afhöordes mot denna landgrundrätt, icke den allra minsta. Det framhölls särskildt, att denna landgrundrätt var alldeles nödvändig. Men med afseende å sillfisket och det samfälda fisket var det helt annorlunda, och på den tiden var det alls icke meningen att upphäfva 18 kap. 2 § byggningsbalken. Detta kapitel gäller ännu, såsom herrarne kunna se af hvilken lagedition som helst. Hellre än jag tager detta förslag, låter jag stå qvar den bestämmelse, som finnes der. Ty det är ett godt stadgande, att i Konungens allmänna fisken må de deltaga, som i häradet och socknen bo.

Jag skall ännu en gång be kammaren att, när det blott gäller ett uppskof, bevilja detsamma och låta länets representation yttra sig först.

Herr Johansson i Bastholmen: Herr talman, mine herrar! Jag vill endast erinra derom, att fisket i yttre skären i Bohuslän är, såsom herrarne veta, fritt äfvensom i yttre delen af *de* fjordar som äro öppna åt hafvet. I inre delen af fjordarne göra deremot en del strandegare anspråk på fiskerätten, andra göra det icke. Förhållandena dernere äro således mycket olikartade. Vill man derfor skriva en lagparagraf, som skall vara tillämplig på alla dessa olika förhållanden, så finnes det knappt någon möjlighet att stilisera den annorlunda än lagutskottet gjort och hänvisa till sedvanan, sådan som den af ålder varit.

Jag kan derfor inskränka mig till att instämma med herr Holmlin i hans yrkande om bifall till lagutskottets förslag.

Herr Holmlin: Herr Ljungman talade om, att han för att tillmötesgå valmännen från den valkrets, som jag nu har den äran att representera, väckt denna fråga till lif. Jag sade nyss, att jag icke visste säkert, om det var han, men nu veta vi, att det var han.

Jag medgifver, att det varit klagomål i norra Bohuslän, men jag tror att herr Ljungman kände lika väl som jag, att det gälde sillfisket, hvilket är fritt öfver allt, så att det kan det icke vara frågan om här. Om hösten går stundom sillen tidigare till i norra Bohuslän än i södra, och då har det händt, att sedan stäng gjorts i norra delen af länet, komma »Sörborna» och fiska inom de gjorda stängen, och så klagas det i detta fall.

Emellertid har det — jag vill icke bestämdt yttra mig om anledningen — verkligen blifvit oro i läget. När jag var hemma i påskas, fick jag besök af en hel mängd fiskare, som frågade, om det var sant att de icke skulle få lof att fiska som förr. »Jo, gå ni hem och fiska bäst

ni vilja», blef mitt svar. »Nej», genmälde de, »det säges, att Riksdagen vill förbjuda oss att fiska utom 300 famnar utanför de yttersta skären». Jag svarade: »Nej, jag tror, att det är ett misstag, att Konung och Riksdag skulle vilja stifta en lag, hvarigenom I blefven utfattiga».

*Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)*

Eftersom jag talat om detta, kan jag ju icke neka till att det råder oro i lägret; men jag vill tillägga att jag sedermera träffat dem, som, efter att hafva läst detta förslag i handelstidningen, förklarade, att det vore de fullkomligt nöjda med.

Herr Collander: Då förra året Kongl. Maj:ts remiss af komité-förslaget till landstinget föredrogs der, så påyrkade jag, att förslaget måtte blifva behandladt af årets landsting, enär vi eljest kunde med all sannolikhet riskera, att länet blefve ohördt i denna fråga, och Kongl. Maj:t, om icke landstinget svarade, komme att icke för den skull uppskjuta frågans afgörande, utan framlägga frågan för Riksdagen, utan att Göteborgs och Bohus län blefve hört. Ja, det gick också på det sättet. Jag höll mycket på detta förslag, men flere af de talare från länet, som här yttrat sig, yrkade på, att tinget skulle uppskjuta frågan till följande, det vill säga detta år. Jag beklagar mycket, att så skedde, ty nu har tinget icke blifvit hört.

Hvad sjelfva saken beträffar, så är det min fulla öfvertygelse, att man å båda sidor betydligt öfverdrifvit betydelsen af detta stadgande. Man kan nog uppkonstruera en oro i sinnena både före och efter, men den kommer nog att lägga sig mycket snart, antingen man antager det af lagutskottet gjorda tillägget, eller förslaget utan detta skulle blifva lag. Jag tror, att det i sjelfva verket icke har mycken betydelse. Ty man kommer säkerligen i allmänhet att följa den gamla sedvanan inom landet.

Hvad som är beklagligt är, att i detta tillägg icke har lemnats närmare bestämmelser om hummer och ostron. Ty öfver allt är man säkerligen af den åsigt, att de äro någonting, som tillhör strandegaren. De flytta sig icke såsom andra fiskslag. Men man kunde af lagens lydelse komma till det resultat, att äfven detta fiske vore fritt. Hvad särskildt ostronfisket beträffar, så är inom Bohuslän den åsigt rådande, som har mycket skäl för sig, att detta fiske liksom sillfisket är periodiskt, så att detta fiskslag uppträder ymnigare under någon tid för att sedan blifva ganska obetydligt. Då nu under en följd af år ostronfisket varit mycket litet gifvande, så hafva strandegarne kanske icke hållit mycket på sin rätt. Men då det kommer en period, då det åter blir gifvande, så taga naturligtvis strandegarne sin rätt i anspråk. Jag tror, att sedvanerätten i alla fall skall göra sig gällande.

Då jag är angelägen om att förslaget till denna lag icke skall falla, så är jag, oaktadt de betänkligheter jag uttalat, beredd att rösta för utskottets förslag.

Chefen för justitiedepartementet, herr statsrådet A n n e r s t e d t: Med anledning af de betänkligheter, som af den siste talaren uttalades, huruvida

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.
(Forts.)

det stadgande, som här föreligger, skulle hafva afseende på hummer och ostron, så ber jag att få fasta uppmärksamheten derpå, att om man jemför detta förslag med 1883 års förslag till ny fiskestadga, så skall af denna jemförelse framgå, att ifrågavarande stadgande icke afser hummer och ostron. Förhållandet är nemligen det, att i 1883 års förslag, som innehåller bestämmelser, analoga med dessa, förekommer slutligen en punkt: »Lag samma vare i fråga om hummer». Detta var den enda punkt, mot hvilken Göteborgs och Bohus läns landsting i motsvarande paragraf gjorde anmärkning. Med anledning af den anmärkningen, har sedermera i nu framlagda förslag denna punkt utlemnats. Efter vanliga lagtolkningsregler måste man kunna påstå, att denna lag icke bör tillämpas på annat sätt, än att de här gifna bestämmelserna ej kunna anses gälla hummer, ej heller ostron.

Herr Ljungman: Gent emot hvad herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet anförde, kan jag ej finna annat, än att lagutskottets förslag är så allmänt hållet, att det afser allt möjligt fiske utan undantag, allt som kan rubriceras under: *fiske inomskärs*. Så kommer det ock med all säkerhet att tolkas.

Det var egendomligt att höra herr Johansson i Bastholmen opponera sig mot uppskofvet, då han var en af dem, som i länets landsting påyrkade uppskof att afgifva betänkande, trots han varit med om att underskrifva ett blifvande utlåtande från landstinget, som låg färdigt såsom utskottsförslag, men som icke afgafs, då man ansåg sig böra *uppskjuta* frågan. Hade det kommit in, hade saken varit klar och afgjord. Men jag kan ej finna, hvarför man har så förfärligt brådtom. När landstinget i alla händelser måste komma in i höst med yttrande, hvarför då denna brådska?

Herr Collander menade, att det kanske ej vore så farligt. Ja, vore det ej den omständigheten, att man låge nära en stor stad, och att man hade rikare fiskande, som vore i stånd att med alltför kraftigt verkande fiskeredskap kasta sig in i de inre fjordarne, innebure saken kanske ingen större fara. Ty i regeln, då det gäller sedvanerätt, är det strandegaren som vinner. Jag skall anförä ett exempel. Jag skref till en erfaren man i Norrland, med förfrågan om de olika förslagen till bestämmelsen i § 3 angående strömmingsfisket i Norrland. Hans svar innebar, att alla förslagen voro lika värdelösa, ty finge man ej en lag, som tydligt och klart angäfvde de fiskandes rätt, betydde lagen ingenting, och att den bestämmelse, vi redan hafva, vore utan verkan. Så kommer det dock knappast att blifva i Bohuslän, ty der är det möjligt för personer i städerna att bilda bolag och skaffa sig ångbåtar, hvarmed de kunna fara från fjord till fjord och fiska i de yttre skärgårdarne, och de kunna äfven kasta sig in och ödelägga fisket i de inre fjordarne. Sådant är alldeles stridande mot önskingarne hos småfiskarena, det kan jag försäkra kammaren. Jag tror för min del, att de skulle vara ganska glada, om man finge en sådan lösning af frågan, att det blefve *en klar och tydlig lag, som*

angåfve hvars och ens rätt. Jag anser, att det är alldeles icke omöjligt att lösa det problemet. Lagstiftningen har löst vida värre problem än detta.

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

Jag vill be herrarne än en gång: styren icke till värre saker på detta område än de, som redan finnas.

(Forts.)

Ett är, att ett fiske skall vara *samfäldt*, ett annat, att det är *ingens*. Hvad som ingen eger, vårdar sig ingen om. Herr »Ingen» respekterar ingens rätt. »Ingen» har hvarken moralisk eller juridisk ansvarsskyldighet. Det är således ej en person, i hvilkens händer bör lemnas en dyrbar egendom. Må hafs fisket då hellre blifva *kronofiske*, såsom förhållandet är i de flesta utländska stater, eller *kommunalfiske*, såsom fisket i de större sötvattnen i Baden, eller huru som helst — blott och bart det icke blir *ingens* fiske. I en tid af socialistiska sträfvanden skall man ej komma med lagbestämmelser, som innebära en *rättsupplösning*. Slår man in på den vägen, är det lätt att förutse, hvart det bär hän.

Jag tror fortfarande, att det vore klokt af kammaren att bevilja det ifrågasatta uppskofvet och för närvarande afslå lagutskottets förslag i den del, der jag tillåtit mig yrka afslag.

Herr Johansson i Bastholmen: Herr Collanders uppgift, att i Göteborgs och Bohus läns landsting hvilat frågan om afgifvande af utlåtande öfver det komitébetänkande, som ligger till grund för den ifrågasatt kongl. propositionen, måste bero på ett misstag. Nämnda komitébetänkande har alldeles icke blifvit remitteradt till Göteborgs och Bohus läns landsting, utan det är ett annat komitébetänkande, angående ordningsstadga för hafs fisket i Bohuslän. Visserligen har herr Ljungman under föregående landsting väckt motion och begärt landstingets yttrande öfver en paragraf, som han har i sin motion, om fiske å djup vid annans strand. Och den frågan har blifvit hänvisad till en komité, som skall yttra sig öfver den saken till nästa år. Men det är icke föreliggande förslag i dess helhet, som landstinget har att utlåta sig om.

Herr Swanberg: Herr Ljungman rigtade, när han för en stund sedan hade ordet, åtskilliga anmärkningar mot mig. Och det hade jag ju också kunnat vänta. Jag tror dock, att jag gör kammaren en tjänst, om jag ej nu besvarar dem. Det tjänar till mycket litet, ty det skulle blott uppfordra herr Ljungman att än ytterligare begära ordet och förlänga diskussionen.

Men på en sak kan jag icke annat än fästa kammarens uppmärksamhet, såsom i denna fråga särdeles betecknande. Det är, att herr Ljungman flere gånger upprepat: Hvarför skall man brådska så mycket med denna sak? Låt oss för all del få uppskof, så att landstinget får yttra sig i frågan! Men jag tror, som förre talaren, att landstinget icke kommer att sysselsätta sig med denna fråga. Saken hänger nemligen så i hop, att först tillsattes hafs fiskekomitén, och sedan

Angående
förslag till lag
om rätt till
fiske m. m.

(Forts.)

den komité, som skulle utarbete förslag till lag om rätt till fiske. Vi tänkte verkligen först i hafsfiskekomitén, der jag och herr Ljungman voro ledamöter liksom i den andra komitén, att upptaga till behandling några af de frågor af civilrättslig natur, som ingå i nu föreliggande lagförslag. Men sedan kom fiskerättskomitén emellan, och den tog hand om de frågorna och har framställt bland annat det förslag till lag om sedvanerätt vid fiske, som vi nu hafva att behandla. Det gjorde, att hafsfiskekomitén, när den afslutade sitt arbete, ansåg sig icke kunna behandla frågor, som redan utgjort föremål för en annan komités handläggning, utan inskränkte sig till att föreslå följande tre lagar: lag om rätt att hålla sill inestängd med vad inom Göteborgs och Bohus län, lag om upphäfvande af den strandegare, enligt 3 § fiskeristadgan den 29 juni 1852, tillkommande företrädesrätt till notdrägt vid sillfiske inom Göteborgs och Bohus län samt ordningsstadga för hafsfisket vid kusten af samma län. Det är endast dessa lagförslag och inga andra, hvaröfver Göteborgs och Bohus läns landstings yttrande infordrats. Visserligen ansåg herr Ljungman lämpligt att passa på och till hafsfiskekomiténs betänkande afgifva en reservation af ungefär samma innehåll, som han afgaf i den förra komitén. Men det skulle väl vara bra oegentligt, om samma fråga skulle på detta sätt kunna blifva behandlad i olika komitéer. Derför anser jag, att, om Göteborgs och Bohus läns landsting handlar formelt och riktigt, det aldrig någonsin till behandling upptager herr Ljungmans reservation i nyss nämnda hänseende.

Herr Ljungman: Då hafsfiskekomiténs förslag, såsom herrarne hörde, förutsätter ändring af 3 §, och det både i sjelfva förslaget finnes reservation om ändring i 3 och 4 §§, och då landstingsmotion finnes med samma innehåll, är det ju alldeles klart, att både landstingets komiterade och landstinget skola yttra sig öfver hvad som föreligger. Och det är ju för resten ingenting som hindrar, att de göra det. Finna dessa komiterade, att de bestämmelser, som inrymmas i 3 §, äro ofullständiga, må herrarne vara öfvertygade, att de komma att söka bevaka länsbefolkningens rätt, och herrarne kunna äfven vara öfvertygade om att, derest befolkningen finner, att det är något fel i den författning, som varder utfärdad, den nog kommer att söka få det uppmärksammat så godt den kan. Men det är den skilnaden, att, om man för in något dylikt i lagen nu, det är *svårare* att få ändring, än om frågan står öppen, och vi låta paragrafen behålla den gamla ordalydelsen, tills man kan få en ny, som är *lämpligare*. När man ändå måste ändra den, om den föreslagna lydelsen nu godkännes, hvarför ej då uppskjuta med hvarje ändring till dess vederbörande länsrepresentation fått yttra sig?

Härmed förklarades öfverläggningen afslutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder förekommit, gaf herr talmannen propositioner dels på godkännande af den ifrågavarande paragrafen, sådan den

lydde enligt utskottets förslag, *dels* på hvarterdera af de utaf herrar Ljungman och Bruhn framställda ändringsförslag. Herr talmannen fann den sistnämnda propositionen vara med öfvervägande ja besvarad; men som votering begärdes, blef, sedan till kontraproposition antagits yrkandet om bifall till det af herr Ljungman framställda förslag, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som godkänner den af lagutskottet föreslagna lydelsen af 3 § uti förevarande förslag till lag om rätt till fiske, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren godkänt den af herr Ljungman föreslagna lydelsen af sagda paragraf.

Omröstningen utföll med 136 ja mot 52 nej; hvadan paragrafen af kammaren godkäfts med den lydelse, som af utskottet föreslagits.

§§ 4—21.

Godkändes; likasom äfven det af utskottet föreslagna *öfvergångsstadgandet* samt *ingressen* och *rubriken* till lagförslaget.

Öfriga af utskottet i detta moment framställda lagförslag godkändes jemväl, hvarjemte utskottets *hemställan* bifölls.

Utskottets i *mom. b)* gjorda *hemställan* förklarades vara besvarad genom kammarens redan fattade, härofvän antecknade beslut beträffande moment a).

§ 4.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande n:o 55, i anledning af väckt motion angående ändrade bestämmelser rörande landstingsskattens utgörande.

*Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.*

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 170, hade herrar *P. Andreasson*, *Hans Holmlin*, *J. A. Johansson* i Bastholmen, *A. Emil Baax* och *Carl G. Grundell* hemställt, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det täcktes Kongl. Maj:t låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande lagstiftning, att jordbruksfastighet, för hvilken bevillning ej erlägges, skall påföras landstingsskatt efter det belopp, som, derest bevillning för fastigheten skulle utgå, på grund af taxeringsvärdet mot sådan bevillning svarar, hvaremot inkomst af arrende för

Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.
(Forts.)

sådan fastighet ej skall vid åsättande af landstingsskatt tagas i beräkning.

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Emot denna utskottets hemställan hade reservation anmälts af herrar *Folke Andersson*, *Anderson* i Tenhult, *Petersson* i Brystorp och *Nilsson* i Skärhus.

I fråga härom anförde:

Herr *Anderson* i Tenhult: Då jag icke kunnat se något giltigt skäl, hvarför kronans domäner skulle vara fria från landstingsskatt, så har jag, såsom synes, mot utskottets beslut i denna fråga anmält min reservation. Statens jordbruksdomäner äro till antalet många, likasom ock deras värde icke är obetydligt. Ser man på den kongl. proposition rörande statsverkets tillstånd och behof, hvilken afgifvits till innevarande Riksdag, så finner man, att Kongl. Maj:t beräknat arrendet af kronans domäner till 2,300,000 kronor. Om man kapitaliserar detta belopp, så blir det en mycket stor summa, som i icke obetydlig mån inverkar på landstingsskatten för de öfrige skattskyldige. Om man på vanligt sätt multiplicerar denna arrendesumma med talet 20, kommer man till ett värde, uppgående till 46,000,000 kronor. Det är således icke några småmulor, hvarom här är fråga.

Af tillgängliga statistiska uppgifter finner man, att en del af statens jordbruksdomäner uppgå, hvar för sig, till ganska höga värden, och man ser äfven, hvilka arrendebelopp, som ifrån dessa större domäner utgå. Vi hafva inom Kristianstads län en kronodomän med namnet Tomarp, som ger ett årligt arrende af 12,850 kronor. I Östergötlands län ha vi Starby, som förut har gifvit 14,800 kronor, men har sista arrendet nedgått till 12,650 kronor. I Göteborgs och Bohus län finnas kronodomäner, som äro utarrenderade för öfver 11,500 kronor, och så vidare. Jag har här en förteckning, som visar hvilka arrenden som erläggas; och om arrendebeloppen äro så höga, som de statistiska uppgifterna visa, så är också domänernas värde ganska stort, och som följd deraf, skulle den landstingsskatt, som bort från dem utgå, icke blifva så obetydlig.

Jag har mig bekant, att i åtskilliga delar af landet det ingalunda är ovanligt, att de personer, som arrendera statens egendomar, ofta väljas till landstingsmän. Jag har särskildt sett, att inom Skaraborgs län hafva flere gånger sådana arrendatorer blifvit valda till landstingsmän. De hafva följaktligen haft att bestämma öfver de utgifter, som de andra såsom skattskyldige skolat erlägga, men äro sjelfve derifrån frie. Jag tror att herr *Carl Persson* i Stallerhult skall kunna vitsorda denna min uppgift. Huru jag emellertid än ser saken, så kan jag icke finna det rättvist, att dessa arrendatorer skulle vara fria från landstingsskatt, då sådan skatt användes för länets gemensamma angelägenheter. Jag skall därför, herr talman, be att få yrka afslag å utskottets hemställan och bifall till föreliggande motion.

Herr Andreasson: Då lagutskottet i sitt föreliggande betänkande har afslagit den af mig med flere afgifna motionen i fråga, så är det kanhända icke mycken utsigt att få den bifallen i kammaren, men jag skall ändock anhålla att om densamma få yttra några ord.

Frågan är icke ny; den har flere gånger förut varit föremål för Riksdagens behandling, senast åren 1888, 1889 och 1892; år 1888 tror jag det var på förslag af riksdagsmannen J. Rundbäck. Lagutskottet har vid trenne särskilda tillfällen tillstyrkt denna fråga, och Andra Kammaren har äfven godkänt densamma. År 1889 beslöt Riksdagen ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i frågan, men häraf har ännu icke föranledts något resultat.

För min del anser jag det vara högst orättvist, att landstingsskatt icke betalas för dessa kronodomäner, hvilka äro både stora och många. Hvad Bohuslän beträffar, utgöra de der ungefär en tiondedel af länets jordbruksfastigheter, och jag antager att förhållandet kan vara proportionellt inom andra län i riket. När nu landstingsskatten är ganska hög på vissa håll — så t. ex. utgår den i Bohus län med 50 öre per bevillningskrona — så är denna kronodomänernas frihet från landstingsskatt af icke ringa betydelse, synnerligast då landstingets anslag utgå till allmännyttiga ändamål inom länet, såsom sjukvården, döfstuminrättningarna, samfärdselns förbättring, undervisningsväsendet m. m., hvaraf allt dessa kronoarrendatorer ha samma förmån som öfriga invånare i länet, utan att deltaga i kostnaden derför. Det finnes väl några få af dem möjligtvis, som äro upptaxerade för inkomst af sitt arrende, men det blir ju ändock en ringa del af landstingsskatten de betala, och denna taxering är ju i alla fall godtycklig. Landstingsskatten är ju egentligen en kommunalskatt, fastän den utgår af hela landstingsområdet, och jag kan icke annat finna, än att dessa skatter hafva ungefär samma natur. Under den tid dessa boställen, som kronodomänerna förr utgjorde, innehades af statens tjenstemän, såsom ingående i deras löneförhöjningar, erlades både bevillning och landstingsskatt för dem, men sedan de indragits, har bevillningen upphört och således på samma gång landstingsskatten. Och återigen, när nu en del af dem, nemligen sådana egendomar, som icke gifva tillräckligt minimiarrende, försäljes till enskild person, bli de påförda såväl bevillning som landstingsskatt. Jag kan icke förstå, att dessa egendomar skola ändra natur, derför att staten är innehafvare af dem.

Utskottet har i sin motivering för afslag sagt: »Utskottet vidhåller allt fortfarande den uppfattning af föreliggande fråga, som densamma flera gånger tillföre varit i tillfälle att uttala. Då utskottet, det oaktadt, icke anser sig kunna tillstyrka bifall till förevarande motion, är orsaken härtill att söka dels derutinnan, att Kongl. Maj:t så nyligen som år 1890 förehåft frågan till ompröfning och dervid funnit sig icke kunna antaga det af Riksdagen till frågans lösning framställda förslag, dels ock i det förhållande, att frågan om revision af förordningen angående bevillning af fast egendom samt af inkomst jemte dermed sammanhängande bestämmelser i kommunalförfattningarna för närvarande

*Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.*

(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.*

(Forts.)

i hela dess omfattning — sedan särskilde komiterade den 2 november 1894 afgifvit betänkande i ämnet — är beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Jag anser det då vara så mycket större skäl att Riksdagen vidhåller den ståndpunkt, som den förut haft i frågan, och beslutar af-låtandet af en skrivelse, hvarigenom man möjligen säkrare skulle kunna nå målet, hvadan jag, herr talman, yrkar afslag på utskottets hemställan och bifall till motionen.

Herr von Krusenstjerna: I sak rådde icke inom utskottet någon meningsskiljaktighet; utskottet var enhälligt i sin uppfattning att för en jordbruksfastighet, för hvilken bevillning icke erlägges, borde landstingsskatt utgöras. Meningsskiljaktigheten mellan utskottets majoritet och reservanterna rörde sig endast derom, huruvida det vore skäl i att nu gå in till Kongl. Maj:t med någon skrivelse. När, såsom utskottet framhåller, frågan om revision af hela bevillningsförordningen jemte dermed sammanhängande bestämmelser i kommunallagarne för närvarande är föremål för omarbetning hos Kongl. Maj:t, och man således har all möjlig säkerhet för att äfven nu förevarande fråga då skall bli föremål för utredning, såsom stående i ett aldeles bestämdt sammanhang dermed, så syntes det utskottets flertal, att det icke vore behöfligt att besvara Kongl. Maj:t med en särskild skrivelse i ämnet. Ehuru jag för min del visserligen icke tror, att det skulle ske någon skada, om en skrivelse beslötes, så anser jag mig dock böra yrka bifall till lagutskottets förslag.

Herr Nilsson i Skärhus: Då jag för min del lifligt instämmer i det syfte, som motionären afser, skall jag gerna yrka bifall till motionen. Det skulle vara märkvärdigt, om Andra Kammaren skulle afvika från sin hittills intagna ståndpunkt i denna fråga. Det är visserligen sant, att frågan på grund af skrivelse från Riksdagen varit under Kongl. Maj:ts pröfning, och att sålunda ett bifall till motionen icke skulle förändra Kongl. Maj:ts ställning till frågan. För min del anser jag i alla fall dock, att det skulle innebära en påtryckning för Kongl. Maj:t, om Riksdagens Andra Kammare nu bifölle hvad motionären hemställt, och säkerligen skulle ett sådant beslut leda till ett snabbare uppnående af det mål, hvartill denna kammare så ofta syftat i afseende på bevillningsförhållanden.

På grund häraf skall jag för min del be att få yrka bifall till motionen.

Herr Redelius: Som kammaren behagade finna, hafva utskottets samtliga medlemmar, så vidt jag kunnat uppfatta det, varit af en och samma mening, i det de samtliga ansett det önskvärdt, att en sådan ändring i bestämmelserna om landstingsskatten, som den motionären begärt, måtte komma till stånd. Såsom af betänkandet synes, har lagutskottet vid upprepade tillfällen uttalat en sådan mening, och Riksdagens båda kamrar hafva, åtminstone en gång, enat sig om ett lik-

nande beslut. Utskottet angifver emellertid orsakerna, hvarför det detta oaktadt och fastän det fortfarande vidhåller den uppfattning af denna fråga, som det flere gånger tillförene uttalat, icke kan tillstyrka motionen. Det beror på de två omständigheter, som redan äro nämnda, nemligen att frågan nyligen varit under Kongl. Maj:ts ompröfning, och Kongl. Maj:t förklarar sig icke kunna antaga det af Riksdagen till frågans lösning framställda förslaget, och för det andra att frågan ovilkorligen måste komma under ompröfning i sammanhang med bestämmelserna i bevillningsförordningen, som nu är under omarbetande, och i sammanhang med bestämmelserna i kommunalförfattningarne i hela deras omfång, hvilka också bero på Kongl. Maj:ts pröfning. Detta är skälet, hvarför utskottet afstyrkt motionen, i hvars syfte det för öfrigt instämt, och det är äfven orsaken, hvarför jag delat pluralitetens inom lagutskottet mening och kunnat vara med om att afstyrka motionen, oaktadt jag som sagdt fullkomligt delar reservanternas mening i sak. Mitt afstyrkande är således föranledt endast af formella skäl.

Jag ber att få tillägga, att det för min personliga del synes mig likgiltigt, hvad kammaren fattar för beslut, men jag ber dock att för min ringa del få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Petersson i Brystorp: Jag skall till det första instämman med herr Johan Andersons i Tenhult yttrande i saken. Men jag får dessutom tillägga, att, då kronan blir fri från landstingskatt för de stora domäner, som den tid efter annan inköper, jag ej kan anse detta vara rätt, och att det för öfrigt icke är så precis säkert, att denna fråga blir, såsom de föregående talarne förmenade, pröfvad af Kongl. Maj:t, hvarför jag anser det nödigt att bifalla motionärernas förslag, som i hvilka fall som helst kan vara eftersträfvansvärdt.

Herr Holmlin: Jag skall endast be att få säga några få ord.

Jag är af alldeles samma åsigt som lagutskottet, men skulle hafva önskat, att lagutskottet på grund af den motivering det anfört kommit till ett annat resultat, ty det vill ju alldeles detsamma som motionärerna. Men då hade det väl varit mera naturligt och mera logiskt att yrka på en skrifvelse till Kongl. Maj:t, då det ju annars rent afskulle kunna sägas, att frågan i Andra Kammaren fallit, af den nemligen, som icke har närmare reda på förhållandena. Ett bifall till motionen skulle dessutom vara en kraftig uppmaning till dem, som arbeta med bevillningsförordningen, att behjerta detta önskemål.

På grund af hvad jag sålunda anfört ber jag att få hemställa om bifall till motionen.

Herr Dahn: Då det, efter hvad jag erfarit, är säkert, att komitén i sitt betänkande icke har berört den fråga, som i den föreliggande motionen behandlas, och saken sålunda möjligen icke blir dragen under Kongl. Maj:ts pröfning, så anser jag detta vara ett särskildt skäl att bifalla reservationen. Det heter visserligen, att Riksdagen 1892 skrifvit till

*Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.*

(Forts.)

*Angående
ändrade be-
stämmelser
rörande
landstings-
skattens ut-
görande.
(Forts.)*

Kongl. Maj:t i detta ämne, och att frågan nu ligger före hos Kongl. Maj:t, men då saken i komitébetänkandet icke är vidrörd, så är det ju troligt, att icke heller Kongl. Maj:t kommer att tänka på den, och detta synes mig som sagdt vara ett särskildt skäl för att Andra Kammaren beslutar i motionens syfte, och ber jag därför få yrka bifall till reservationen.

Herr Folke Andersson: Jag tycker i liket med en föregående talare, att efter den motivering, utskottet lemnat, det borde hafva kommit till annat slut. Herrarne veta, att frågan icke är ny, utan flere gånger varit föremål för Riksdagens pröfning; och 1889 beslöt Riksdagen ingå till Kongl. Maj:t med skrifvelse derom, att Kongl. Maj:t måtte låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådana ändringar i gällande lagstiftning, att jordbruksfastighet, för hvilken bevilning ej erlågges, skall påföras landstingsskatt efter det belopp, som derest bevilning för fastigheten skulle utgå etc., men Kongl. Maj:t fann icke skäl att bifalla denna Riksdagens skrifvelse. Jag deremot anser, att motionärernas förslag är grundadt på rättvisa och billighet samt att äfven dessa krono- arrendatorer skola betala landstingsskatt, och en dylik fordran är väl så mycket mera billig, som det finnes sådana arrendatorer, hvilka sitta som landstingsmän i landstinget och besluta om landstingsskatter och njuta de förmåner som deraf beredas, såsom sjukvård m. m. Då kan det väl icke anses mer än rätt, att de också deltaga i skatten.

Utskottet har anfört såsom skäl för att man icke skulle bifalla motionen, att saken för närvarande ligger under ompröfning och att det är fråga om införande af ny bevilningsstadga. Ja, när man icke vill en sak, så kan man nog anföra skäl deremot. När det var fråga om att vidtaga skärpta bestämmelser för folkbankerna, så ansåg man det icke för tidigt att ändra det, ehuru Kongl. Maj:t icke längre sedan än 1882 framlade en banklag, som af Riksdagen antogs. Men i detta fall tyckes man antaga det vara för tidigt för att göra en ändring. Jag tror, att motionären har fullkomligt rätt, och därför ber jag att få yrka bifall till motionen. Jag anser, att det är mycket lämpligt, att denna fråga kommer åter till Kongl. Maj:t, när fråga är om utarbetande af ny bevilningsförordning, för att den må blifva tagen under noggrann ompröfning, och af detta skäl yrkar jag som sagdt bifall till motionärens förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, afslog kammaren utskottets hemställan och biföll den i ämnet väckta motionen.

*Om af-
skaffande af
den person-
liga afgiften
till prester-
skapets af-
löning.*

§ 5.

Föredrogs vidare lagutskottets utlåtande, n:o 56, i anledning af väckt motion om afskaffande af den personliga afgiften till prester- skapets aflöning.

Uti en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottets behandling hänvisad motion, n:o 78, hade herr *J. Mankell* föreslagit:

»att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att snarast möjligt framlägga förslag till afskaffande af den personliga afgiften till presterskapets aflöning, på sätt kan finnas lämpligt efter föregående utredning af dess förhållande till öfriga personliga skatter».

Om afskaffande af den personliga afgiften till presterskapets aflöning.
(Forts.)

Utskottet hemställde emellertid, att motionen icke måtte af Riksdagen bifallas.

Ordet begärdes af:

Herr *Mankell*, som yttrade: De skäl, på hvilka det ärade lagutskottet afstyrkt min motion om afskaffande af de personliga afgifterna till presterskapets aflöning, synas mig temligen knapphändiga. I hufvudsak återfinnas de i ett litet stycke, som förekommer nederst å 8 sid. i utskottets utlåtande, der utskottet säger: »Under den tid, för hvilken dessa lönekonventioner faststälts, kunna de naturligen icke rubbas och den genom dem beslutade personliga afgiften till presterskapet naturligen icke heller afskaffas.»

Jag kan just undra om denna utskottets åsigt kan vara riktig? Om så vore fallet, skulle regeringen och Riksdagen, om de än aldrig så gerna ville, icke kunna börja att ändra denna punkt utaf den kyrkliga beskattningen förr än år 1912, då den första lönekonventionen tilländalöper, och ej afsluta reformen förr än efter ytterligare 20 eller 30 år, emedan först efter denna tid samtliga konventioner tilländagått. Riksdagen och regeringen skulle således för denna långa framtid, inemot ett halft århundrade, hafva afsagt sig möjligheten att förändra ett beskattningssätt, som de möjligtvis kunna finna vara orättvist och origtigt, eller utbyta detsamma mot ett bättre. Kan detta vara utskottets mening? Enligt mitt förmenande böra statsmagterna, närhelst det faller dem in, kunna ändra en orättvis beskattning och särskildt i detta hänseende, *blott icke tredje mans rätt kränkes*. Tredje man är härstädes presterskapet. Om nu presterskapet får genom en förändrad beskattningsform alla de aflönings- eller andra förmåner, som detsamma genom konventionerna är tillförsäkradt, kan jag omöjligt finna, att någondera parten derpå kan blifva lidande. Och jag vågar förespå, att den tid skall komma, måhända förr än någon tror, då en sådan ändring vidtages, och att åtminstone de yngre af eder skola få upplefva densammas genomförande.

I öfrigt jäfvar utskottet sin egen uppfattning litet längre ned, då det säger: »Det torde dessutom stå en församling fritt att, derest den finner för godt, befria vissa af sina medlemmar från utgörande af denna afgift, under förutsättning att afgiften i sin helhet derigenom icke blir minskad».

*Om af-
skaffande af
den person-
liga afgiften
till prester-
skapet af-
löning.*

(Forts.)

Här erkännes således, att församlingen kan hafva rättighet att, om den så behagar, befria en del medlemmar, kanhända alla de fattigaste, som träffas mest af de personliga afgifterna, från desamma och ersätta bristen genom någon annan skatteform, måhända efter fyrk, under förutsättning att afgiften i sin helhet derigenom icke blir minskad. Med andra ord vill detta säga, att hvarje församling för sig skulle mäta uträtta, hvad icke regering och Riksdag förmå att göra. Jag hemställer till kammaren, om det kan ligga något sammanhang och någon logik i ett dylikt resonnement? Hvilka förhoppningar man i öfrigt än kan hafva, att församlingarna skola åstadkomma en sådan förmildring i afseende på de fattigas beskattning, under nuvarande fyrktalsvälde, då en tiondedel af de rikaste kunna öfverrösta de öfriga nio tiondedelarne, lemnar jag visserligen derhän. Icke torde de vara särdeles stora.

Enligt hvad jag trott mig finna, är bland de personliga afgifterna den till presterskapet utgående för närvarande den största. Redan 1878 års skatteregleringskomité anlog den till 870,000 kronor. Sedermera har den sannolikt betydligt ökats. Enligt de uppgifter, som lemnades i herr Ströms vid föregående riksdag väckta motion, skulle den i många församlingar uppgå till icke mindre än 2 kronor för man och qvinna, ja till och med för somliga fattiga torpare till 6 kronor, då de öfriga personliga afgifterna blott uppgingo till 60 eller 75 öre för man och qvinna, det vill säga 60 öre för mantalspenningarne och 75 öre för de båda öfriga qvarstående personliga afgifterna. Häraf bör man åtminstone kunna draga den slutsatsen, att denna personliga afgift verkar ytterst ojemt i olika delar af landet.

Mine herrar, hvad jag ifrågasatt är ju ganska blygsamt. Jag har blott begärt en skrifvelse om utredning af frågan och det förslags framläggande för Riksdagen, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt. En utredning torde vara så mycket behöfligare, som ännu ovisshet råder i afseende på sättet för denna skatts uppkomst och i afseende på dess berättigande samt likaså i afseende på dess totala belopp, som tyckes vara mycket större än man i allmänhet föreställt sig, och i synnerhet i afseende på dess olika fördelning i olika delar af landet. Det är på dessa grunder, som jag tror mig vara fullt berättigad att, herr talman, yrka bifall till min motion.

Herr Bruzelius anförde: Herr talman! Den personliga afgiften till presterskapets aflöning har, som motionären sjelf erinrat, faststälts på grund af i de särskilda orterna efter en viss fördelningsgrund beslutade lönekonventioner, gällande för en tid af 50 år. Under den tiden kunna de naturligtvis icke rubbas. De äro kontrakt, som afslutats, och de måste hållas å båda sidor. Således är för närvarande detta förslag utan all praktisk innebörd.

Det står församlingen fritt att, om den finner för godt, befria vissa medlemmar från denna afgift under förutsättning, att afgiften i dess helhet icke minskas.

Detta torde för närvarande vara tillräckliga skäl för att kammaren icke kan bifalla motionen, hvarför jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Härmed var öfverläggningen slutad. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 6.

Skedde föredragning af lagutskottets utlåtande, n:o 57, i anledning af väckt motion angående upphäfvande af den personliga folkskoleafgiften.

*Angående
upphäfvande
af den person-
liga folkskole-
afgiften.*

I en inom Andra Kammaren väckt motion, n:o 79, som hänvisats till lagutskottets behandling, hade herr *J. Mankell* föreslagit, »att Riksdagen måtte besluta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med anhållan att snarast möjligt framlägga förslag till afskaffande af den personliga folkskoleafgiften, på sätt kan finnas lämpligt efter föregående utredning af dess förhållande till öfriga personliga skatter», men hemställde utskottet, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd för-
anleda.

Herr Mankell begärde ordet och yttrade: Herr talman, mine herrar! De skäl, på hvilka det ärade lagutskottet afstyrkt denna min motion, äro om möjligt ännu knapphändigare, än i afseende på den föregående. Utskottet har icke ansett nödigt att göra något annat än åberopa de *betänkligheter*, som det haft i afseende på förut väckta motioner i samma riktning åren 1888 och 1895, men noga aktat sig att erinra om de grundliga vederläggningar, som förut skett af dessa betänkligheter, både i motionerna och i synnerhet under diskussionen i denna kammare vid 1895 års riksdag. Ej heller har utskottet behagat påminna sig, att 1879—1882 årens skatteregleringskomité på goda skäl tillstyrkte afgiftens upphörande, utan utskottet har i stället krampaktigt vid detta, liksom vid föregående tillfällen, hakat sig fast vid 1883 års ecklesiastikministers uttalande, hvilken af vissa skäl ville bibehålla folkskoleafgiften, men deremot tillstyrkte afskaffandet af den personliga sjukvårdsafgiften, som dock ej heller blef af.

Jag har i min motion sökt att karakterisera beskaffenheten af de så kallade betänkligheter, som ecklesiastikministern af 1883 hyste. De kunna i korthet reduceras till det besynnerliga påståendet, att en så orättvis skatt, som den personliga folkskoleafgiften, skulle verka mindre tyngande i fattiga församlingar än i rika församlingar. På annat sätt kan jag åtminstone icke tyda hans af utskottet på sid. 4 upprepade uttalande i det hänseendet. Orimligheten af detta skäl torde falla i ögonen på alla, som tänkt närmare på saken. Men det egendomliga är i vissa fall, att ju orimligare en åsigt förefaller, desto riktigare tror man den vara, och desto lättare får man den föreställningen, att det dock måtte ligga något under den, som man icke begriper. Det

Angående upphäfvande af den personliga folkskoleafgiften. går ju an att läsa igenom nämnda temligen långa uttalande, som jag nu icke vill upprepa. Men jag tror icke, att någon derur skall kunna taga annat, än det jag nyss nämnde.

(Forts.)

Vidare har utskottet mot afgiftens borttagande anfört, att dess gagnande ändamål skulle vara af den beskaffenhet att icke väcka något missnöje emot densamma. Ja, det samma kan man ju säga om alla skatter. De äro väl alla mer eller mindre tillkomna för gagnande ändamål, och det finnes således icke något skäl att särskildt resonnera sålunda med afseende på den personliga folkskoleafgiften.

Slutligen har utskottet framhållit, att afgiften ingalunda är *påbjuden*, utan blott *medgifven*, äfvensom velat göra troligt, att församlingarna skulle vara så välvilliga mot de fattiga, att de i stor skala afskrifva de personliga afgifterna. Men om så är, hvarför håller man så mycket på dem? Emellertid har jag starka skäl att misstänka, att dessa afskrifningar under nuvarande fyrktalsvälde icke måtte vara särdeles talrika; och redan ur den synpunkten tror jag en utredning vara nyttig och gagnelig. Det är därför jag tager mig friheten att äfven i afseende på denna motion vidhålla mitt, som jag tycker, ganska moderata yrkande om en skrivelse angående utredning och framläggande af det förslag, som Kongl. Maj:t kan finna lämpligt.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till min motion.

Häruti instämde herrar *John Olsson, Gustaf Ericsson* från Stockholm och *Alsterlund*.

Herr Petersson i Runtorp yttrade: Herr talman! Jag begärde ordet hufvudsakligen med anledning deraf att motionären, som före mig yttrade sig, påstod, att församlingarne icke skulle vara så goda, som utskottet framhållit i sin motivering för afslag, men såvidt jag känner till förhållandena, *äro* församlingarna så goda. Hvarför motionären är så farligt envis att vilja borttaga de personliga afgifterna, förstår jag icke, ty dessa afgifter kunna gerna betalas af många lika väl som många andra större utskylder. Församlingarna böra gå så till väga, att de vid genomgående af debiteringslängderna afskrifva dessa afgifter för dem, som äro fattiga och hafva flera barn. Detta anser jag vara mycket mera rättvist än att afskaffa alla personliga afgifter, ty det finnes många personer, som hafva mycket lättare att betala dessa afgifter än andra vidlyftigare utskylder.

Det är på dessa af mig nu åberopade skäl som jag, herr talman, yrkar bifall till utskottets förslag.

I detta yttrande instämde herr *Natt och Dag*.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats afslutad, samt herr talmannen till proposition upptagit de olika yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 7.

Härefter föredrogs lagutskottets utlåtande, n:o 58, i anledning af väckt motion angående uppbörd och redovisning af lön till klockare.

I berörda, inom Andra Kammaren afgifna motion, n:o 69, hade herr *A. Olsson* i Ornakärr föreslagit: »att Riksdagen måtte besluta, att till klockare i penningar utgående lön skall af kommunalnämnden upptagas och redovisas i sammanhang med de öfriga kommunalutskylderna.»

Utskottet hemställde, att motionen icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Olsson* i Ornakärr erhöll ordet och yttrade: Herr talman! Då lagutskottet i utlåtandet meddelat en utredning rörande lagens mening i den fråga, hvarom jag väckt motion, och då jag antager, att vederbörande, som hafva att uppbära och redovisa aflöning till klockare, komma att taga hänsyn till denna utredning, och det dessutom inom utskottet icke varit någon meningsskiljaktighet i frågan — eljest hade utan tvifvel någon reservation mot utskottets hemställan förekommit —, skall jag, herr talman, icke göra något yrkande om bifall till min motion.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

§ 8.

Efter föredragning dernäst af Första Kammarens protokollsutdrag, n:o 164, innefattande delgifning af kammarens beslut öfver dess tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 7, i anledning af väckta motioner om skrivelse till Kongl. Maj:t angående tiden för regementsmötena, begärdes ordet af

Herr *Zetterstrand*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Med anledning af den synnerligen välvilliga behandling, Första Kammaren egnat detta ärende, och då Första Kammaren beslutat i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Andra Kammaren, får jag hemställa, att Andra Kammaren måtte biträda Första Kammarens beslut.

Häruti instämde herrar *Larsson* i Mörtlösa och *Dahn*.

Vidare yttrades ej. Efter af herr talmannen i sådant afseende gifven proposition beslöt kammaren att biträda Första Kammarens i ämnet fattade beslut.

§ 9.

Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.

Slutligen föredrogs konstitutionsutskottets memorial, n:o 6, angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.

I detta memorial tillkännagaf utskottet, att vid den sålunda fullgjorda granskningen af dessa protokoll utskottet hvarken funnit skäl att emot någon statsrådets ledamot tillämpa § 106 regeringsformen eller ansett anledning förekomma att framställa någon anmärkning på grund af § 107 af samma grundlag.

Vid memorialet var, förutom andra, fogad en reservation af herrar *Elowson, Benytson i Gullåkra, Boström, Dahn, Gyllensvärd, Johnsson i Bollnäs* och *Vahlin*, hvilka ansett, att konstitutionsutskottet bort jemlikt 107 § regeringsformen för Riksdagen tillkännagifva hvad som förekommit i fråga om det ärende som funnes omförmäldt i protokollen öfver sjöförsvarsärenden den 15 november 1895 punkten 4 och finansärenden s. d. punkten 31.

Efter föredragning af det af utskottet gjorda tillkännagifvande anförde:

Herr *Elowson*: Herr talman! Jemte några af mina kamrater uti konstitutionsutskottet har jag ansett mig böra framställa en reservation mot utskottets beslut beträffande ett ärende, som förekom i konseljen den 15 november 1895, och ehuru det icke är synnerligen angenämt att på denna tid af dygnet utveckla mina reflexioner och omdömen om detta ärende, anhåller jag likväl, att inför kammaren få redogöra för min uppfattning af detsamma.

Reservationen innehåller en fullständig och objektiv framställning af allt, som i detta regeringsärende förekommit. Man skulle kunnat vänta, att handlingarna i målet skulle hafva erhållit sin afslutning dermed, att tillstyrkandet i konseljen gått hufvudsakligen i riktningen af de sakskal, som under ärendets behandling förebragts. Så har likväl icke enligt mitt förmenande skett. Åtskilliga egendomligheter synas mig hafva förekommit, vid hvilka jag anhåller att få fästa mig något litet.

Uppslaget till hela detta ärende är en skrifvelse från Finska Ångfartygsaktiebolaget, hvilken skrifvelse är dagtecknad den 2 september 1895, och inlemnad till lotsstyrelsen den 12 i samma månad.

Hvad som i denna skrifvelse är egnadt att väcka uppmärksamhet, är först och främst uppgiften, att bolaget säger sig på grund af undersökningar af utsigtorna att norr om Hufvudskär vinna en lämpligare och säkrare infart vintertiden i Stockholms skärgård o. s. v. Det synes mig deraf framgå, att detta främmande bolag skulle hafva gjort undersökningar i svenska skärgården angående en lämpligare infartsväg till Stockholm under vintertiden, än den som nu finnes. Sjelfva

ansökningen af nämnda ångfartygsbolag går derpå ut, att en farled i Stockholms skärgård skulle under då instundande vinterseglation vara upplyst och utprickad med lämpliga sjömärken. Nu är det något egendomligt, att detta ångfartygsbolag, som borde antagas icke vara okunnigt om såväl reglementet för lotsverket som äfven tullstadgan, icke hade kännedom derom att denna farled, som bolaget önskade upplyst och utprickad, var en otillåten farled, som icke fick befaras.

Angående fullbordad granskning af de i statsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Om således enligt ordalydelsen nämnda farled blifvit enligt bolagets begäran upplyst och utprickad, så står det likväl kvar, att denna farled var förbjuden att befaras. Under sådana förhållanden synes det mig egendomligt, att skrifvelsen inlemnades till lotsstyrelsen, hvilken ju uppenbarligen icke kunde ega befogenhet att lemna någon dispens från förordningar, utfärdade af Kongl. Maj:t.

Då, såsom jag förut nämnt, den fullständiga och objektiva utredningen af detta ärende icke låter de sakliga skälen återspegla sig i den tillstyrkan, som föredragande statsrådet gjorde i konseljen, har det legat nära till hands, att man skulle söka att i handlingarna få reda på den egentligt verkande kraften till den gjorda tillstyrkan. I detta afseende förefaller den ovanliga skyndsamhet, hvarmed ärendet förberedts till sin behandling, innan det inkom till Kongl. Maj:t, något egendomligt. Sedermera anbefalde Kongl. Maj:t en skyndsam behandling, men en ovanlig skyndsam behandling egde rum, såsom sagdt, redan innan ärendet inkom till Kongl. Maj:t.

Denna skrifvelse från Finska ångfartygsaktiebolaget, hvilken finnes återgifven uti reservationen, innehåller icke något annat än som der förekommer. Den inkom till lotsstyrelsen den 12 september 1895, och samma dag remitterades den till lotskaptenen för yttrandes afgifvande, och detta förhållande att den remitterades samma dag synes mig vara fullkomligt i sin ordning. Hvarken bolagets skrifvelse eller lotsstyrelsens remiss innehåller något om att skrifvelsen var åtföljd af några bilagor.

Emellertid är lotskaptenen färdig att samma dag afgifva sitt utlåtande, hvilket afgifves icke endast öfver skrifvelsen, utan äfven öfver ett karte-urklipp rörande en föreslagen farled från sjön, norr om Hufvudskär, söder om Gillinge, öfver Jungfrufjärden och till Ingaröfjärdens farled. Ur handlingarne framgår icke, hvarifrån detta karte-urklipp kommit. Omöjligen kan man antaga, att det var bilagdt den remitterade skrifvelsen, ehuru det brukar på något sätt angifvas, om dylika bilagor åtfölja en skrifvelse. Redan samma dag är lotskaptenen, såsom jag nyss nämnde, färdig att afgifva sitt yttrande, hvilket, om kammarens ledamöter behaga se på sidan 7 i utskottsbetänkandet, är ganska fullständigt och utvecklar det belysningssystem, hvarom här är fråga. Beträffande den slutsats, till hvilken lotskaptenen genom sina undersökningar kommit, vill jag påpeka, att han fäst sig dervid att, sedan denna farled en gång blifvit öppnad, den icke gerna skulle kunna läggas igen under den delen af året, då den stora trafiken pågår. Han framhåller såsom sin åsigt, att nattlig vägledning i Hufvudskärsleden skulle vara af ett trängande behof påkallad och att han för sin del skulle varit sinnad att under år 1896

Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)

inkomma med förslag om afhjelpande af den brist, som i detta hänseende förefunnes, derest icke den framställning inkommit från Finska ångfartygsaktiebolaget, öfver hvilken han hade att afgifva yttrande.

Sedan ärendet återkommit från lotskaptenen till lotsstyrelsen, remitterades detsamma i skrifvelse den 13 september till chefen för flottans stab, hvilken remissa var speciellt föranledd af ett kongl. bref af den 15 mars 1895, enligt hvilket, så snart fråga uppstode om öppnande af en farled, som kunde stå i någon förbindelse med de militära farlederna, eller som eljest kunde vara af vigt för militära operationer, lotsstyrelsen skulle inhemta yttrande från chefen för flottans stab. Likmätigt detta kongl. bref inhemtades ett sådant yttrande, hvilket afgafs den 18 september. Jag finner deri till min öfverraskning, att chefen för flottans stab, som enligt brefvet den 15 mars 1895 skulle yttra sig om farledens betydelse för militära manövrer i skärgården, efter att hafva framhållit, hurusom den föreslagna nya farleden till en del sammanföle med en af flottans militärleder, som vore en af de viktigare förbindelselederna emellan den södra och den norra delen af Stockholms skärgård, och sålunda af synnerligen stor vigt för försvaret af sagda skärgård sedan öfvergår till att tala om de stora merkantila fördelar, som genom denna farleds öppnande stå att vinna för seglationen på Finland vintertiden. Med anledning af dessa stora merkantila fördelar, ansåg sig chefen för flottans stab icke böra afstyrka den gjorda framställningen.

Utaf hans utlåtande framgår emellertid, att han anser, att sedan leden en gång blifvit öppnad, den skulle för beständigt komma till användning för att vinna de stora merkantila fördelar, hvarom han talar. Han afgaf nemligen sitt yttrande »under förutsättning af att vid ett fredsbrott ej blott denna nya farleds fasta och flytande sjömärken, utan jemväl äfven alla för dess belysande uppförda fyrar genast borttoges». Han kunde nemligen icke rimligtvis befara, att ett fredsbrott skulle ega rum under månaderna januari—mars 1896, utan hans mening måste hafva varit, att farleden skulle för framtiden uppehållas för den allmänna trafiken.

Sedan dessa utlåtanden från lotskaptenen och från chefen för flottans stab inkommit till lotsstyrelsen, uppdrog lotsstyrelsen åt öfverfyringenjören och lotskaptenen i Stockholm att afgifva förslag angående ordnandet af den ifrågasatta farleden. Dessa inkommo då med alternativa förslag. Det ena afsåg en provisorisk anordning af fyrbelysningen och slutade på en kostnad af 13,350 kronor. Lotskaptenen fäste härvid hufvudsaklig vigt på att en sådan anordning kunde vara tillräddig endast med afseende derpå, att befälhafvaren å ett visst nämndt finskt ångfartyg hade omdöme och vana att vintertiden navigera i farvattnen. Det andra alternativet innehöll förslag till en stadigvarande fyrbelysning, som skulle kräfva en kostnad af 54,500 kronor jemte en årlig afgift för aflöning uppgående till omkring 2,800 kronor.

Genom förfrågan hos sjökarteverket inhemtade emellertid lotsstyrelsen, att vissa närmare undersökningar af farleden vore erforderliga,

och särskildt borde dylika ega rum på ett par ställen vester om lilla Husarö och en närliggande holme.

Lotsstyrelsen ansåg sig dock icke ega befogenhet att förklara den nämnda farleden för allmän farled, utan understälde, på grund af hvad dittills i ärendet förekommit, detsamma Kongl. Maj:ts pröfning. Beträffande valet mellan de föreslagna alternativen, en provisorisk anordning och en permanent fyrbelysning, uttalar lotsstyrelsen som sin bestämda mening, att det icke kan »blifva tal om en tillfällig eller endast till förmån för ett utländskt bolag anordnad farled, utan farleden måste utan allt tvifvel blifva allmän». Lotsstyrelsen anhöll derefter, att för den händelse Kongl. Maj:t skulle anse, att ifrågavarande farled kunde och borde upptagas som allmän farled, lotsstyrelsen måtte dels få befallning att gå i författning om att förklara farleden från sjön till och öfver Nostensfjärden genom sundet vid Gillinge och fram till allmänna farleden Stockholm—Dalarö såsom en allmän farled, dels ock till sitt förfogande erhålla 54,500 kronor för de arbeten, som erfordrades, samt att dessutom lotsar blefve för den ifrågavarande farleden inöfvade.

Sedan detta ärende till Kongl. Maj:t inkommit, öfverlemnade Kongl. Maj:t detsamma till kommerskollegium med befallning, att kollegiet måtte, så skyndsamt ske kunde, inkomma med utlåtande. Vid sitt med anledning häraf afgifna yttrande bifogade kommerskollegium en skrivelse från järnvägsaktiebolaget Stockholm—Saltsjön, hvari meddelades, att kontrakt om samtrafik med Finska ångfartygsaktiebolaget hade blifvit afslutadt under tvenne vilkor, dels att det understöd, som af finska senaten blifvit beviljadt åt det ifrågavarande fartyget, icke skulle undergå någon förändring, dels ock att den farled, hvarom fråga vore, blefve tillfredsställande utprickad och belyst. Kommerskollegium yttrade särskildt för sin del, att öppnandet för allmän trafik af denna farled skulle blifva till gagn för trafiken ej blott på Finland utan äfven på Gotland och andra orter, hvarmed vintertiden sjöfartsförbindelser med Stockholm kunde ega rum. Kommerskollegium ansåg således i likhet med lotsstyrelsen, att om farleden öppnades, densamma borde blifva en allmän farled, tillgänglig för alla fartyg.

Då den farled, hvarom fråga var, enligt tullstadgan icke fick passeras, var det naturligt, att generaltullstyrelsen af Kongl. Maj:t erhöi befallning att yttra sig i ärendet. Generaltullstyrelsen afgaf också ett utlåtande och angaf deri bland annat de vilkor, som kunde erfordras, för att kronans rätt i tullhänseende skulle blifva betryggad. I afseende å farledens öppnande såsom allmän uttalade generaltullstyrelsen med samma bestämdhet som lotsstyrelsen, att det icke borde »ifrågakomma att tillfälligt och allenast till förmån för ett utländskt ångfartygsbolag förse den så kallade Gillingeleden med fyrar och sjömärken, utan att, för den händelse denna led pröfvades vara för sjöfarten behöflig, sådana fullständiga anordningar borde i antydda hänseenden vidtagas, att leden kunde för allmän trafik upplätas». För dessa fullständiga anordningar erfordrades anläggning af en tullstation och tillsättande af tullbevakning. Anläggningen af denna tullstation skulle kräfvat en kostnad, som general-

*Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)*

Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)

tullstyrelsen ansåg sig icke kunna ens approximativt uppgifva. Tullbevakningen åter skulle medföra en årlig utgift af 4,100 kronor förutom ålderstilläggen.

Man finner således, att lotskaptenen, chefen för flottans stab, lotsstyrelsen, kommerskollegium och generaltullstyrelsen alla uttalat den bestämda mening, att farleden, om den öppnades, borde blifva en allmän farled.

Då ärendet förekom till föredragning i konseljen den 15 sistlidne november, tillstyrkte föredragande statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, »med afseende å hvad i ärendet förekommit, underdånigst, att Kongl. Maj:t täcktes i nåder förordna, att lotsstyrelsen skulle ofördröjligen gå i författning om tillfälligt anordnade för då instundande vinter af fyrbelysning och sjömärken för ifrågavarande farled». Tvärt emot alla myndigheterna, hvilka hade uttalat sig för att farleden borde vara allmän, tillstyrkte således föredragande statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet, att endast tillfälliga anordningar skulle vidtagas för månaderna januari—mars 1896, och detta till förmån för ett ångfartyg, tillhörande ett utländskt bolag. Då nu föredragande statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet fäste sin tillstyrkan vid det, som i ärendet förekommit, frågar man sig, hvad i detta ärende kunde hafva förekommit af beskaffenhet att föranleda honom att tillstyrka en afvikelse från alla de samstämmiga utlåtanden, som af embetsmyndigheterna afgifvits. I detta afseende innehålla handlingarne ingenting, och man får således af dem icke veta, hvad det kunde vara, som i ärendet förekommit.

Under så egendomliga förhållanden ligger den frågan nära till hands, när egentligen beslut om den så kallade Gillingeledens öppnande i verkligheten fattades, om det var, såsom protokollet upplyser, den 15 november, eller om ärendet möjligen var faktiskt afgjort redan den 12 september. Åtskilligt talar för det senare alternativet, och det vill synas, som om de åtgärder, som derefter vidtogos, hufvudsakligen gingo ut derpå, att frågan skulle på konstitutionelt sätt behandlas, så att en föredragning, grundad på vederbörande embetsmyndigheters utlåtande, skulle komma till stånd. På innehållet i dessa embetsmyndigheternas utlåtande grundade dock föredragande statsrådet icke sin tillstyrkan. Denna gick i stället tvärt emot den rigtning, som angifvits af alla de hörda myndigheterna, och detta på grund af någonting, som i ärendet förekommit, men hvilket man icke finner i handlingarne. Det vill således synas, som skulle något främmande intresse hafva der spelat in, på hvilket föredragande statsrådet fäste ett synnerligt afseende.

Jag nämnde förut, att öfverenskommelsen om samtrafik var afslutad bland annat med det vilkoret, att ingen rubbning skulle ske uti den subvention, som ifrån finska senaten gafs åt det ifrågavarande fartyget. För Finlands senat tedde sig visserligen detta ärende såsom icke varande af någon betydelse. Emellertid voro medlemmarne af senaten icke fullt eniga, utan det fans en minoritet, som icke ville vara med om att anslaget skulle utgå, då förbindelseleden icke blefve densamma

som förut. Då ärendet förekom hos generalguvernören och han skulle afgifva underdånig tillstyrkan i den ena eller andra rigtningen, tillstyrkte han, att ifrågavarande statsbidrag från Finland icke skulle utgå för den händelse den förut brukliga förbindelseleden icke längre nyttjades. Det ligger kanhända för uppfattningen en väsentlig skillnad deruti, om det ifrågavarande fartyget inlöper direkt till Sveriges hufvudstad eller om det inlöper till ändpunkten af ett enskildt bolags jernväg. Den eventualiteten hade vederbörande statsråd enligt mitt förmenande bort förvissa sig om något på förhand. Såsom nu ärendet afgjordes, kan jag icke värja mig från den tanken, att Sverige i denna internationella förhandling lidit en förödmjukelse.

Jag har uti det föregående visat, att tillstyrkandet i konseljen skedde tvärt emot myndigheternas uttalanden och utan något närmare uppgifvet motiv än hvad i ärendet förekommit. »Det synes mig, att hvilken kraft som än uti detta ärende må hafva gjort sig gällande, man skulle kunna uppställa den fordran på ledande statsmän, att de skola uti sitt görande och låtande lägga i dagen manligt mod och att de skola oafslåtligen hafva statens välfärd för ögonen. Detta synes i förevarande fall icke hafva blifvit tillbörligen iakttaget. Den fordran, som jag här angifvit, på manligt mod och intresse för statens angelägenheter, har enligt mitt förmenande icke blifvit i detta fall af statsmännen uppfyllt.

På grund häraf har jag inom konstitutionsutskottet yrkat, att utskottet skulle, jemlikt 107 § regeringsformen, anmäla det ifrågavarande ärendet för Riksdagen. Då utskottets pluralitet icke gått in på detta utan fattat ett helt annat beslut, anhåller jag, herr talman, att få yrka, det kammaren ville med ogillande af utskottets åtgärd lägga memorialet till handlingarne.

Herr Ljungman: Jag tror, att kammaren gör klokast i att lägga utskottets memorial till handlingarne utan vidare. Jag kan icke finna några skäl vara anförda, som verkligen äro af den beskaffenhet, att en anmälan enligt 107 § regeringsformen borde ega rum.

Man har i hög grad bläst upp denna fråga om Gillingeleden och gjort en stor sak af den. Men går man verkligen frågan in på lifvet, skall man finna, att Gillingeleden är den farled i den ifrågavarande trakten, som bör blifva den *allmänna*, den hufvudsakligen begagnade farleden. Den är rakare och bättre, och vida lättare att belysa med fyrary Ämnen Hufvudskärsleden, och anser man sig icke böra hålla båda farlederna såsom allmänna farleder, bör man slopa Hufvudskärsleden och bibehålla Gillingeleden.

Hvad jag anser vara mest betänkligt i frågan är icke, att man bestämt sig för att vidtaga åtgärder för Gillingeledens begagnande, utan tvärtom, att man nyligen tagit bort de anordningar, som blifvit verkställda. Mig synes, att man skulle ha fortsatt och gjort Gillingeleden till en *allmän farled*. Emellertid, detta är en senare åtgärd, och

*Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)*

Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)

kommer under behandling först nästa år af det konstitutionsutskott, som då finnes tillsatt.

Jag vill ännu en gång beträffande denna fråga påpeka, att den icke är af den betydelse, man velat göra gällande. Farleden är nemligen alls icke någon hemlig farled. I Stockholms stadsfullmäktiges handlingar finnes en karta i stor skala tryckt, som i saken är mycket tydlig, ty farleden finnes der utlagd med ett rött streck. För öfrigt hafva alla kartor öfver denna farled redan för längre tid sedan varit utlemnade. Det har ock sedan ganska lång tid tillbaka här i Stockholm rådt ett rätt lifligt intresse att få denna farled till allmän farled. Hemligheten var således *ingen*.

För öfrigt finnes det tillfälle för främmande magter att lära rätt väl känna farlederna i våra skärgårdar på det sätt, att främmande officerare vistas vid våra badorter, och der i lustjakter företa segelturer öfver allt i farvattnen, och i detta speciella fall kunna främmande officerare, som vistas vid Dalarö, på så sätt lära känna hvart enda grund lika väl som någon lots.

Så veta vi, att sjökorten äro tillgängliga i bokhandeln, och dem är det ingen svårighet att tyda.

Den der hemligheten, som man gör så mycket väsen af, är därför i sjelfva verket icke så stor.

Gillingeleden sammanfaller som bekant till större delen af sin längd med Hufvudskärsfarleden; det är nemligen endast på en mycket kort sträcka, som den afviker derifrån. Men ur sjöfartssynpunkt är den vida att föredraga på grund såväl af sin större korthet och rakhet, som med hänsyn till isförhållandena under stark vinter. Jag tror därför icke, att det är skäl att göra sådant väsen af frågan, som man gjort, och jag skall därför hemställa, att memorialet utan vidare lägges till handlingarna.

Herr Elowson: Frågan hade onekligen fått ett helt annat utseende, om, såsom den siste talaren framhöll, farleden förbi Gillinge blifvit förklarad för allmän farled, ty då hade hvad vederbörande embetsmyndigheter föreslagit blifvit iakttaget. Nu har så icke skett, utan man har öppnat den till förmån för ett utländskt fartyg. Om således detta utländska fartyg hade passerat igenom leden, och ett svenskt kommit efter, hade närmaste kronolots varit tvungen att återföra det svenska fartyget ut till hafs. Det ligger onekligen något egendomligt uti detta förhållande.

Jag har uti reservationen begagnat uttrycket militär farled. Betydelsen af denna är måhända icke så stor som åtskilliga föreställa sig, men den är ej heller ringa. Det har ju från ministerbanken både i Första och Andra Kamraren framhållits, att Sveriges skärgård är en ypperlig förstärkning af vårt försvar. Detta kan man ock lätt finna.

Den siste talaren omnämnde, att farleden var på sjökort utmärkt, så att främmande krigsfartyg skulle kunna segla in uti densamma.

I detta afseende tror jag, att en fientlig amiral, som närmar sig våra kuster, går med lika stor försigtighet uti en öppen, allmän farled, som uti en alldeles obekant farled. Går han uti den öppna farleden, har han anledning misstänka, att deri ligga minor, som äro farliga för honom under hans framåtskridande; går han uti en farled, som icke är öppnad för allmän trafik, så seglar han, som sjömännen säga, på lodet, och kommer på så sätt förr eller senare dit in, om det icke är fråga om annat än insegling.

Nej, deruti ligger icke den militära farledens betydelse, att den är hemlig, utan deruti, att den spelar en utomordentlig rol för den egna flottan. Man kan utgå derifrån, att farleden är mindre väl känd, men att fienden dock har någon kännedom om densamma. Under en attack kan således den egna flottan gå in dit för att derifrån göra anfall. Skulle en drabbning ega rum, och den egna flottan se sig nödsakad att retirera, då kunde det vara fördelaktigt att ha en farled, som icke vore bekant för fienden. Jag tror således, att det för sjöförsvaret är af rätt mycken vigt och betydelse, att det finnes farleder, som icke äro allmänt bekanta. Vederbörande ha också med stor hemlighetsfullhet omgärdat de så kallade militära farlederna, och detta skulle icke ha egt rum, om icke vederbörande hade ansett, att de voro af betydelse.

Myndigheterna hafva ock fäst afseende dervid, att sådana farleder för sjöförsvaret äro af stor vigt, och, särskildt hvad den nu ifrågasvarande beträffar, att dess vigt i detta hänseende minskades, om den blefve allmän.

Jag finner således, herr grefve och talman, att alla skäl tala för att jag vidhåller mitt yrkande derom, att memorialet lägges med ogillande till handlingarna.

Herr John Olsson: Om jag icke misstar mig, har konstitutionsutskottets vice ordförande antecknat sig såsom reservant vid detta betänkande.

Utaf hans yttrande för ett ögonblick se'n hörde vi, att denna hans reservation icke afser den så kallade Gillingeleden.

Jag tror emellertid, då han icke i sin reservation angifvit, hvaremot han reserverat sig, att det skulle vara af ett visst intresse för kammaren att veta, hvaremot han reserverat sig.

Herr Ljungman: Jag tror, att vi här i kammaren ha allvarligare saker att göra än att tillfredsställa herr John Olssons nyfikenhet. Uttröttad som jag är af den föregående diskussionen, och dertill *hes*, kan väl ingen rimligen nu fordra af mig några långa anföranden.

Beträffande hvad herr Elowson nyss yttrade, så vill jag med anledning deraf fråga herrarne, huruvida en farled kan vara hemlig, öfver hvilken särskild karta finnes tryckt, blifvit utdelad bland Stockholms stadsfullmäktige och är tillgänglig för allmänheten i bokhandeln, om den kan vara hemlig, då på kartan farleden finnes utlagd med ett rött streck, så tydligt, att den mest oerfarne kan begripa sig derpå.

Angående fullbordad granskning af de i s'atsrådet förda protokoll.
(Forts.)

Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)

Ganska länge har ock varit på tal, att den skulle öppnas för sjöfarten. Tvifvelsutan hade den ock nu blifvit det, för så vidt icke vederbörande låtit skrämma sig af det förskräckliga tidningsöväsendet. Det var naturligtvis meningen, när de provisoriska anordningarna vidtogos, att den skulle göras till en *allmän farled*. Men som sagdt, det var endast provisoriska åtgärder, man medhunnit, och så slog man till reträtt. Det är visserligen en sak, som man kan klandra, men det kan först ske nästa år af dess konstitutionsutskott, som då får ta frågan i öfvervägande.

Hvad min egen reservation beträffar, vill jag säga det, att vi inom konstitutionsutskottet hade så *mycket* att göra, att jag ansåg, att, när i alla fall något beslut med anledning af reservationerna vid dechargebetänkandet icke kunde fattas, ett utskrifvande af det jag haft att anmärka, skulle vara mer till skada än gagn; efter min åsigt var det viktigare att egna den arbetstid vi hade åt lagstiftningsarbete, och särskildt åt förslaget om den politiska rösträttens utsträckning.

Herr Dahn: Det är visserligen sant, som herr Ljungman sade, att den här farleden, så väl som alla andra farleder i Stockholms skärgård, är på kartan upptagen. Men det är den skilnaden med denna farled, att dess djup icke finnes utsatt på kartan, och det finnes en hel mängd undervattensskär och klippor, som man icke får reda på med tillhjälp af kartan, och därför måste fienden, om han vill framtränga denna vägen, taga sig fram med lodning.

Fienden är i detta fall i ungefär samma ställning som en nordpolsfarare eller någon annan, som gifvit sig ut på okända regioner; han får loda sig fram, ehuru han känner till farvattnet efter den karta han har. Nordpolsfararen vet på grund af kartan, att det finnes vatten norr om Asien och Europa, men längre sträcker sig icke hans kunskap. Hvad nu beträffar dessa reservationer, så vill jag säga det, att det är en brist i den 107 § regeringsformen, som gör, att man så sällan kan få fram anmärkningar. Under den tid jag varit ledamot af utskottet, ha vi aldrig lyckats få fram någon anmärkning, om än aldrig så befogad, annat än på lotten. Det framgår häraf, att Första Kammaren i vanliga fall anser 107 § för en för stor och väldig apparat, att den icke gerna vill begagna den. Det skulle därför vara mycket önskvärdt, i fall det kunde fogas ett supplement till 107 § utaf beskaffenhet, att man då kunde enligt densamma göra anmärkningar utan att derjemte anmäla vederbörande statsråd eller regeringen till afgang. På grund af en dylik anmärkning kunde man få rättelse i begångna oegentligheter eller ett tydligt tillkännagifvande om att för framtiden ett dylikt oegentligt förfarande icke måtte ega rum. Jag tänker mig anmärkningssättet så ordnadt ungefär som uti statsrevisionen. Då tror jag verkligen, att anmärkningar skulle komma till stånd mycket oftare än nu sker och leda till ett godt resultat. Som det nu är stäldt ha konstitutionsutskottets anmärkningsåtgärder nästan ingen ingen betydelse. Anmärkningarnas fram-

ställande beror nästan alltid på lotten, när Andra Kammaren får sin vilja fram.

Jag tror därför, att de så kallade reservationerna äro af synnerlig betydelse, därför att man derigenom verkligen kan få till stånd ett slags anmärkningar utan tillämpning af 107 §.

Det vore väl, om en gång ett sådant tillägg, hvarom jag nu talat, kunde komma till stånd, så att konstitutionsutskottet blefve i tillfälle att framställa verkliga anmärkningar.

Jag har ingenting annat att tillägga än det att jag förenar mig med herr Elowsson i hans yrkande att lägga memorialet med ogillande till handlingarna.

Herr John Olsson: Jag kan försäkra herr Ljungman, att jag icke är det ringaste nyfiken att få veta, hvad han menat med sin reservation, men jag hade trott, att jag genom mitt anförande skulle bereda honom ett välkommet tillfälle att reda ut det mystiska dunkel, hvori han insvept denna reservation. För öfrigt hade jag trott, att konstitutionsutskottets vice ordförande hade viktigare saker att uträtta inom utskottet än att afgifva en reservation, som saknar all mening.

Herr Hedin: Då här blifvit anfördt af en ledamot utaf konstitutionsutskottet, att Gillingeleden före det beryktade beslut, hvarom så mycket blifvit taladt, icke skulle hafva varit någon hemlig led, torde det icke vara ur vägen att påpeka, att denne talares utan tvifvel mycket stora auktoritet kommer i afgjord strid med herr sjöministerns, hvilken för några veckor sedan inför Andra Kammaren har förklaradt, att Gillingeleden, sedan de ifrågavarande anordningarne blifvit borttagna, blifver hemlig såsom den förut var.

Öfverläggningen var härmed slutad. Derunder hade yrkats, *dels* memorialets läggande till handlingarne, och *dels* att det af utskottet gjorda tillkännagifvande måtte med ogillande läggas till handlingarne.

Herr talmannen gaf propositioner å hvardera af dessa båda yrkanden och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för bifall till det förra yrkandet. Som votering emellertid begärdes, blef nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill att det i konstitutionsutskottets förevarande utlåtande, n:o 16, gjorda tillkännagifvande skall läggas till handlingarne, röstar

Ja;

Den det ej vill, röstar

Nej;

*Angående
fullbordad
granskning af
de i statsrå-
det förda
protokoll.
(Forts.)*

Vinner Nej, har kammaren med ogillande lagt nämnda tillkännagifvande till handlingarne.

Omröstningen visade 67 ja men 101 nej; hvadan Kammarens beslut utfallit i enlighet med nejpropositionens innehåll.

§ 10.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets memorial:

n:o 3, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens fjerde hufvudtitel; och

n:o 40, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel;

lagutskottets utlåtande, n:o 62, i anledning af väckta motioner angående ändringar i förordningen om jordegares rätt öfver vattnet å hans grund den 30 december 1880; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, n:o 19, i anledning af tvenne motioner med begäran om skrifvelse till Kongl. Maj:t angående införande af helsovårdslära m. m. såsom läroämne vid folkskolelärareseminarierna i riket.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle å föredragningslistan för nästa sammanträde uppföras framför de ärenden, som blifvit tvenne gånger bordlagda.

§ 11.

Justerades protokollsutdrag; hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 12,17 på natten.

In fidem

E. Nathorst Böös.

Måndagen den 20 April.Kl. $\frac{1}{2}$ 3 e. m.

§ 1.

Vid föredragning hvar för sig af Kongl. Maj:ts på kammarens bord hvilande propositioner hänvisades till bevillningsutskottet

propositionen angående vissa ändringar i gällande förordning angående stämpelafgiften.

Till behandling af statsutskottet öfverlemnades propositionerna:

angående beviljande af statsbidrag för ny reglering af viss del af Mariestad i följd af den staden år 1895 öfvergångna brand; och

angående anslag till beredande åt lappar inom Jukkasjärvi och Enontekis socknar af Norrbottens län af eftergift i viss dem åliggande ersättningsskyldighet.

§ 2.

Härefter föredrogs statsutskottets memorial, n:o 9, med anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande riksstatens fjerde hufvudtitel.

Punkterna 1—3.

De föreslagna voteringspropositionerna godkändes.

Punkten 4.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 5—7.

De i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner godkändes.

§ 3.

Föredrogs vidare statsutskottets memorial, n:o 40, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa frågor, rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel.

Punkten 1.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Andra Kammarens Prot. 1896. N:o 32.

Punkterna 2 och 3.

De af utskottet i dessa punkter föreslagna voteringspropositioner blefvo af kammaren godkända.

Punkten 4.

Lades till handlingarne.

Punkten 5.

Den föreslagna voteringspropositionen godkändes.

§ 4.

Föredrogos men blefvo ånyo bordlagda:

lagutskottets utlåtande n:o 62; samt

Andra Kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande n:o 19.

§ 5.

Till bordläggning anmäldes:

Bevillningsutskottets memorial:

n:o 22, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af bevillningsutskottets betänkande n:o 21, angående vissa ännu oafgjorda delar af tullbevillningen; och

n:o 23, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande fjerde punkten af bevillningsutskottets betänkande n:o 19, angående allmänna bevillningen.

Kammaren beslöt, att dessa ärenden skulle uppföras främst å föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 6.

Justerades protokollsutdrag, hvarefter kammarens ledamöter åtskildes kl. 2,55 e. m.

In fidem

E. Nathorst Böös.